VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL V. Nr. 5

MAI 1938

W. BOROWSKI: COPII

Anul V Cluj, Mai 1938 Nr. 5

VIAȚA ILUSTRATĂ

Director: NICOLAE COLAN
EPISCOPUL CLUJULUI

DIN PASTORALA DE SFINTELE PAȘTI

FĂPTURA NOUĂ

de † NICOLAE COLAN

De peste nouăsprezece veacuri prăznuesc creștinii această mare și luminată zi a sfintelor Paști și totuși nu se satură de mângăierile ei, de dulceața ei, de bucuria ei. De peste nouăsprezece veacuri o proslăvesc în cântarea de biruință: *Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din morminturi viață dăruindu-le!* – și iată, nici un creștin nu cârtește 'mpotriva vechimii acestei sfinte cântări. Au cântat-o într'un glas și 'ntr'o simțire părinții noștri, o cântăm noi și-o vor cânta cu aceeaș neîmpuținată evlavie și 'nsuflețire urmașii noștri.

Cele două Marii

Nici nu este de mirare, că creștinii nu încetează prăznuirea luminatei Învieri.

Văzut-ați vr'un bolnav care să nu se bucure făcându-se sănătos? Văzut-ați vr'un rob care să nu se bucure când și-a dobândit slobozenia? Văzut-ați vr'un rătăcit care să nu se bucure când a izbutit să găsească drumul cel adevărat? Văzut-ați vr'un primejduit de valuri înfuriate care să nu se bucure când a scăpat la liman? Văzut-ați vr'un osândit care să nu se bucure când a dobândit iertare? Eu sunt încredințat, că nimeni n'a văzut asemenea oameni. Și dacă firesc lucru este să se bucure omul scăpat din năcazuri mai mici, cu atât mai firesc lucru este să ne veselim noi, ceice prin patima și moartea și Învierea Domnului nostru Isus Hristos am scăpat de cea mai grea osândă întru care ne-a prăbușit păcatul: de moarte.

De bună seamă, bucuria sfintelor Paști a dăruit-o Domnul pentru toți fiii pământului. Fiindcă Domnul pe toți i-a iubit de-opotrivă, ca și Tatăl cel din ceruri care lasă să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi și trimite ploaia binefăcătoare peste holdele oamenilor buni și peste holdele celor păcătoși de-opotrivă. De simțit însă nu simt această bucurie sfântă decât creștinii cari prin post și rugăciune și-au înfrânat pornirile rele, cari și-au zdrelit genunchii trufiei la picioarele Crucii și cari au avut tăria de-a răstigni și îngropa pe „omul cel vechiu" cu Hristos, pentruca împreună cu Hristos să învieze întru *făptură nouă!*

Făpturi nouă! Iată ce trebue să devenim în fiecare zi, pentru a simți cu adevărat frumusețea și fericirea vieții creștinești de-aici, care este și arvuna fericirii din viața ce va să vină. *La înoire* ne cheamă sfânta noastră Biserică în toată buna vremea. Dar ne cheamă mai ales în ziua luminatului praznic al Învierii Domnului, prin cuvintele sfântului Apostol Pavel: *„dupăcum Hristos a înviat din morți, așa și noi întru înoirea vieții să umblăm."* (Romani 6, 4.)

Omul cel vechiu este robit osebiților idoli – *vrajbelor, sfezilor, zavistiilor, mâniilor, gâlcevilor, împerecherilor, eresurilor, pizmelor, uciderilor, bețiilor* (Calateni 5, 19–20) și tuturor întinăciunilor

sufleteşti. Iar făptura nouă nu se nevoeşte decât *întru dragoste, întru pace, întru îndelungă răbdare, întru bunătate, întru facerea de bine, întru blândețe și întru înfrânarea poftelor.* (Galateni 5, 21.) Trecut prin focul curăţitor al morţii cu Hristos, omul cel nou îşi păstrează sufletul curat pentru a-l închina lui Dumnezeu. Omul cel nou se izbăveşte – prin Hristos – pe sine. Dar el izbăveşte şi pe semenii săi, în mijlocul cărora trăieşte. Căci *„puţin aluat toată trământătura dospeşte."* (Galateni 5, 9.)

Pilda unui om credincios povăţueşte pe semeni spre credinţă; pilda unui om iubitor îndeamnă pe semeni spre iubire; pilda unui om jertfelnic cucereşte pe semeni spre jertfelnicie; pilda unui creştin luminat îndreaptă şi sufletele celorlalţi creştini spre lumina Evangheliei Celuice a înviat din morţi.

Flacăra credinţei şi-a tuturor virtuţilor creştineşti trece dela suflet la suflet aşa cum s'aprind lumânările una dela alta în noaptea sfântă de Paşti. Şi iată, cum – chiar fără a propovădui cu cuvântul – omul cel nou, prin pilda vieţii sale ajunge să facă slujbă de apostol şi să înoiască în Hristos viaţa fraţilor săi.

La această slujbă suntem chemaţi cu toţii. Căci nu trăim despărţiţi, ci *unii altora ne suntem mădulare.* (Romani 12, 5.) Şi precum rănindu-ne un mădular întreg trupul simte durerea, aşa şi trupul lui Hristos, care este Biserica, se 'ndurerează de rana fiecărui mădular al său şi caută să i-o lecuiască.

Toate legăturile dintre oameni pot slăbi dela o vreme. Şi legătura de rudenie, şi cea de prietenie şi cea a osebitelor stări şi chemări întru care vieţuesc oamenii. Unele legături le taie depărtarea, altele sunt slăbite prin împotrivirea intereselor, altele prin pizmă deşartă. Cea mai trainică legătură dintre noi este *Hristos* şi *paharul* din care ne cuminecăm cu toţii cu trupul şi sângele Lui. Apropiaţi-vă dragii mei cât mai des de acest pahar, pentru ca prin el să Vă curăţiţi sufletul, să Vă strângeţi frăţia în Hristos şi împreunaţi fiind să puteţi sta împotriva oricăror vrăjmaşi. Apropiaţi-Vă de paharul Domnului. El înoieşte, el mângăie, el întăreşte. El dă pace. *Gustaţi şi vedeţi că e bun Domnul.* E bun că a pătimit pentru noi; e bun că s'a răstignit pentrd noi; e bun că a murit pentru noi; e bun că a înviat pentru noi, ca nici odată să nu mai moară, ci să rămână cu noi şi în noi, întărindu-ne, mântuindu-ne.

Împreunându-ne cu El, ne împreunăm cu iubirea Lui fără de margini. Sălăşluită în sufletul nostru, această iubire se va revărsa din el cu îmbelşugare asupra fraţilor noştri, asupra Patriei noastre, asupra Regelui nostru. Şi *„un suflet fiind, una cugetând"* (Filipeni 2, 2) vom fi tari. Nu vom fi risipiţi de vânturi, nici biruiţi de neprietini. Ci-i vom birui noi, îndrăznind cu Hristos, care a biruit lumea.

DIMINEAȚĂ DE MAI

de AL. STRĂONEANU-BALAŞ

În stropi de rouă florile scăldate
Miresme tari în jur cădelniţează,
Mici diamante 'n iarbă scânteiază
Şi 's fluturi uzi prin florile-argintate.

De albi, lumina 'n preajma lor vibrează
Sub soarele ce printre foi străbate,
Încet, încet, cu-aripi împovărate,
S'ar înălţa dar par'că nu cutează...

În răsărit adoarme aurora.
Şi cum se scutur florile de rouă,
O altă gâză-şi chiamă par'că sora

Ascunsă sub o frunză care-o plouă.
Şi 'n aer, un imn al tuturora,
Vibrează par'c'un biblic: Pace vouă!

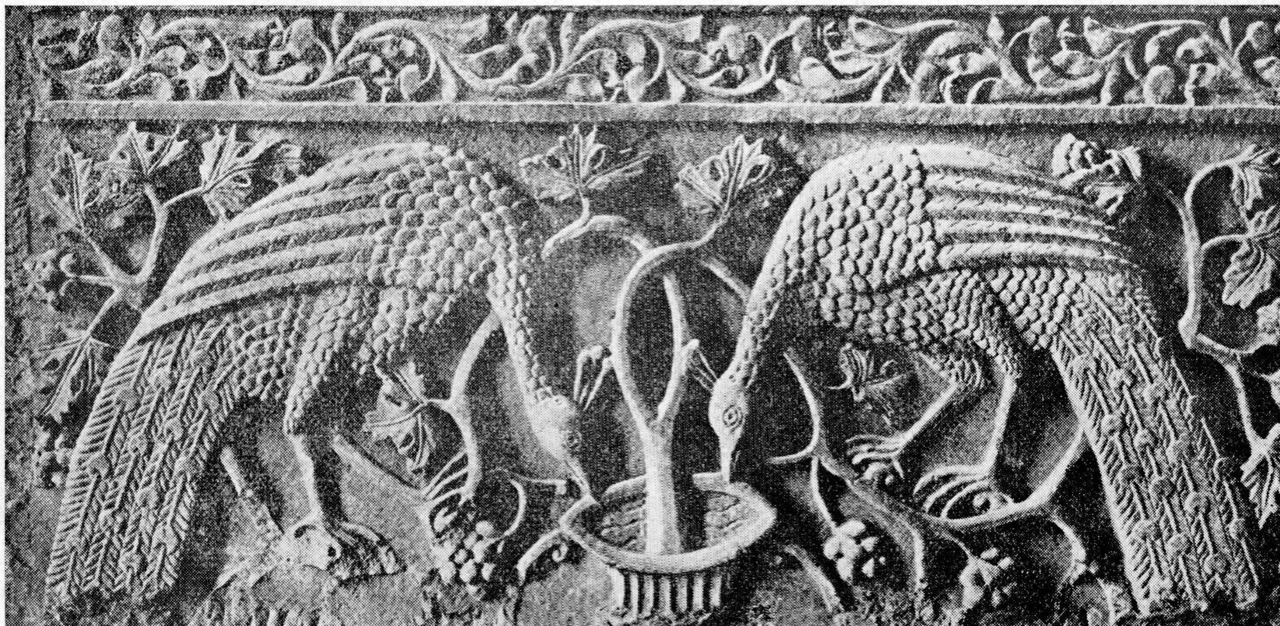

Pânză de paianjen cu mărgăritare de rouă

PE CALEA CEA BUNĂ

INSĂNĂTOȘIREA PRESEI ROMÂNEȘTI

de *GRIGORIE T. MARCU*

Plachetă cu păuni, simbolul Sf. Euharistii (Muzeul Kaiser Friedrich, Berlin)

Noua ordine de stat din România trebuia să atingă, inevitabil, și presa, pentrucă multe rele s'au cuibărit într'ânsa pe vremea celor de pie (?) me-morie regimuri politice fugărite din inima vieții publice oblu'n pustiile uitării. Și a atins'o! Tocmai în câteva din punctele ei cele mai sensibile.

Presa reprezintă plămânii neamului, spunea oarecând d-l Octavian Goga. Și tot d-sa adăuga îndată: dar acești plămâni s'au betejit de mult. S'au betejit rău. S'au ofticat deabinele. Duhneau a usturoiu sau cel puțin a putregaiu. „A patra putere în stat" amenința să devină prima rușine națională, mulțumită atâtor aventurieri și neisprăviți cari găseau în presă cel mai comod mijloc de-a se căpătui, de-a se face temuți și de-a se sălta în vaza domniilor și stăpânirilor de cari am avut parte mai mult decât merităm niște nepăsători ca noi românii. Aduceți-vă aminte de sinistra maculatură mânjită cu cerneala ovreilor din Sărindar. Gândiți-vă la fițuicile de scandal scrise de băețandri gălăgioși, inculți ca tureacul și întreținuți de cutare parvenit ca orice muiere nărăvită. Acesta era obrazul – ciupit de vărsat și pigmentat de pistrui – pe care-l înfățișa o bună parte din presa zisă românească.

Cu sufletul acestei nații, presa de care vorbim cu un nestăpânit desgust, n'avea nimic comun; nici chiar graiul stricat în care-și vărsa gândurile viciate, pentrucă acest graiu încetase de mult să mai sune românește.

Unde am fi ajuns cu asemenea „mentori" ai opiniei publice, nu era greu de întrezărit dupăce am văzut cu ce roade otrăvite s'a soldat – în atâtea și atâtea cazuri – desfrâul din presă: la groapă!

In vremea din urmă s'au luat însă o serie de măsuri cari ne place să credem că vor împiedica pe viitor presa, să devină cioclul virtuților românești, a acelor virtuți pe cari *și ea* era îndatorată să le cultive zi de zi.

In primul rând mă gândesc la desființarea partidelor politice, adică la suprimarea împărecherilor dintre noi. Odată cu ele a amuțit – se'nșală cine crede că a dispărut – și pătimașa presă de partid, al cărei cusur fundamental era că confunda de șapte ori în săptămână morala cu strâmtele socoteli de club, îngrămădind restul în categoria opusă.

In al doilea rând, mă refer la un extrem de important Inalt Decret Regal, dat în săptămânile din urmă, al cărui text l-am isprăvit de cetit cu dorința de-al vedea devenind cât mai neîntârziat literă de evanghelie națională. E vorba într'ânsul de mai multe chestiuni referitoare la presă. Pe mine mă interesează aici numai două, și anume:

1. Reglementarea dreptului de proprietate și editură al publicațiilor periodice și

2. Controlul mijloacelor de existență ale publicațiilor periodice.

ad. 1. Decretul în chestiune prevede că numai cetățenii români pot fi proprietari sau editori, sub orice formă, a unei publicații periodice care apare în țară. Acțiunile societăților proprietare sau editoare ale unei publicații periodice care apare în țară nu pot aparține decât cetățenilor români (art. 6).

Directorul, sau în lipsa acestuia redactorul responsabil al publicațiilor cari apar în țară, trebue să fie cetățean român, să fie domiciliat în țară și să se bucure de toate drepturile civile și politice (art. 9).

Așadar veneticii și pușcăriașii sunt înlăturați dela cașcavalul presei, care – cum spuneam – e situat foarte aproape de cel al puterii. Firește că dispozițiile acestea vor avea eficacitatea pe care o urmărește legiuitorul numai dacă se va face o riguroasă revizuire a cetățeniilor dobândite în chip fraudulos dela războiu încoace. Pentrucă majoritatea străinilor cari au pus stăpânire pe presă sunt galițieni și alte seminții de aceeași pănură, cari cu un pumn de aur și cu complicitatea câtorva conștiințe ușor de cumpărat s'au transformat din purăți în purtători de nume voevodale.

ad. 2. In vreme ce dispozițiile arătate aci prezintă mai mult o importanță de ordin național, cele privitoare la controlul mijloacelor de existență ale publicațiilor periodice au un caracter de severă moralitate. Cum vom vedea!

Ziaristul șade la cafenea sau acasă, ascultă păsul unuia și-al altuia și apoi dăscălește'n dreapta și'n stânga strigând „să fie mai multă dreptate, moralitate, cinste“ și altele ca acestea. Mă rog!... toate bune. Dar, cu o condiție: să fii tu însuți un om moral. Adică nu să scrii cu dreapta despre moralitate și cu stânga, întoarsă pungă înapoi, să cântărești arginții mizerabilului care-ți târguește conștiința.

Este interzis oricărui proprietar sau editor al unei publicații periodice care apare în țară – zice Decretul în chestiune – să primească sub orice formă, direct sau prin persoană interpusă, sume de bani sau alte foloase materiale dela străini. Această interdicție se întinde și asupra personalului redacțional și administrativ al organelor de presă (art. 15).

Tare-aș fi vrut să aibă această dispoziție efect retroactiv. Mulți tâlhari ai sufletului românesc ar mai fi ieșit la iveală din întunerecul prin care-și târau zdrențele ticăloșiilor lor. Dar să mergem mai departe!

Este interzis a se distribui sume din fondurile secrete ale statului, județelor, comunelor sau oricăror alte instituțiuni publice, fie direct fie prin samsari, oricărei publicații periodice precum și ziariștilor sau publiciștilor în această calitate (art. 16). Cei cari nesocotesc aceste dispoziții se consideră mituitori, sau mituiți, și se vor pedepsi potrivit Codului penal Regele Carol II (art. 24). Decretul socotește drept mijloace bănești permise ale organelor de presă numai sumele încasate din abonamente, vânzări cu numărul, vânzarea maculaturei, publicitate (calculată onest, ca să se împiedice eventuala camuflare a subvențiilor ilicite), fructele capitalului social și credite (art. 18). Organele de presă vor trebui să țină registre de încasări și cheltueli, cari vor fi controlate de autorități.

Bun! Din subvenții și șantaje magnații presei construiau blocuri cu multe etaje, în vreme ce scoteau zilnic ziarele lor, la prețul de 2-3 Lei, în dimensiuni de cearșaf. Iar băeții aroganți, cari băteau culoarele minisierelor și terorizau pe nenorociții cari aveau câte ceva pe suflet, se'nțoleau ca niște fraeri. De-acum adio palton de iarnă din păr de cămilă, adio garsoniere luxoase, adio cinema și viață de boem: mercenarii vor fi concediați din lipsă de belșug. N'aveți impresia că selecția ziariștilor se va face automat, în urma acestor dispozițiuni? Și că adevăratele talente vor răsbi acolo unde le e locul? Nu vi se pare că asistăm la un început de epurare a presei?

Ba da! Eu văd mijind zorii adevăratelor valori, cari singure au dreptul să povățuiască opinia publică pe căile unei morale severe și a unui românism incoruptibil. Dar!... Decretul în chestiune admite (art. 16 al. II.) acordarea de subvenții publicațiilor cari apar și fac propagandă românească în străinătate. Bine ar fi să se desumfle puțin această dispoziție, în sensul următor: statul să distingă cu *premii* – nu cu subvenții, căci termenul e antipatic și presupune un ajutor acordat la întuneric – cât de modeste, publicațiile cari săvârșesc o operă de înaltă educație românească, pe nu importă ce teren: cultural, artistic, religios-moral, etc. In chipul acesta râvna desinteresată întru slujirea neamului românesc pe calea presei ar fi mult încurajată.

SENSUL LIBERTĂȚII

LEGĂTURI CARI ELIBEREAZĂ

de ION GORON

De rămâneți în cuvântul meu, sunteți cu adevărat ucenicii mei și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi.
Ioan 8, 31-32.

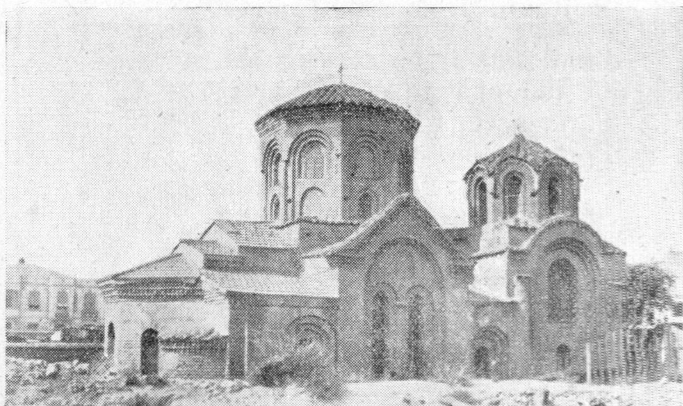
Idealul împărăției lui Dumnezeu – o astfel de înlocuire a vieții sociale încât să dea oamenilor toată îndestularea – e tot atât de vechiu, ca și omenirea; a stat mereu în centrul preocupărilor omenești. Dar n'a fost găsit și realizat nicăiri. Spre a pune capăt unor visuri deșarte, spre a cruța pe oameni de zădarnice alergări după himere, Mântuitorul a spus: împărăția lui Dumnezeu e în sufletul oamenilor, în forma unor podoabe ale sufletului, cari sunt virtuțile creștine. Are, totuși, și o înfățișare exterioară, materială. Căci din suflet se revarsă asupra lumii, se realizează în fapte, în instituțiuni omenești. Unele din aceste instituțiuni, nedespărțite de om, oriunde s'ar găsi el, pot fi considerate ca întruchiparea împărăției lui Dumnezeu pe pământ, ca tipare vecinice ale vieții. Isus Mântuitorul, pe unele din ele le-a ridicat la rang de taină, mijloc dărător de har divin; față de celelalte ne-a poruncit respect și ascultare. Aceste instituțiuni sunt: familia, națiunea, patria, statul și biserica. Intr'un anume sens toate au rangul de instituțiuni divine; viața pământească a omului se desfășoară încadrată în aceste instituțiuni.

Azi trăim o vreme de criză a lor. Spiritul materialist al vremii, această teribilă armă satanică, vrea să le distrugă. Atacul e dat în numele libertății. Se spune că fiecare din aceste instituțiuni răpește o parte din libertatea omului; prin ele omul devine sclav.

Acest fel de a raționa, e cea mai mare primejdie a vieții omenești; e cea mai groaznică erezie morală. Acest raționament degradează viața omenească mai prejos de aceea a animalelor, o face satanică. Când lumea – în numele libertății – va fi lipsită de aceste instituțiuni fundamentale ale vieții omenești, atunci se va transforma într'un iad groaznic. Distrugerea lor e distrugerea vieții, nu asigurarea libertății. Cei ce în numele libertății vreau să desființeze familia, națiunea, patria, biserica, vreau eliberarea bestiei din om, fac apologia crimei, postulează libertatea păcatului. Din mila lui Dumnezeu, oamenii sunt cu mult mai buni, decât să tolereze săvârșirea acestui sacrilegiu.

Tintoretto: Isus în casa Martei

Biserica Panaghia din Tesalonic

După cuvintele Mântuitorului oamenii devin liberi prin adevăr, iar adevărul sunt cuvintele Lui. Și cuvintele Lui sunt îndemn stăruitor: luați jugul meu asupra voastră, îndeplinind cea mai mare dintre porunci – iubiți-vă unul pe altul. Această poruncă a iubirii ne obligă să îndeplinim cu sfințenie datoriile ce le avem față de familia noastră, de națiunea noastră, față de patrie, de stăpânire, de biserică. Toate aceste le-a îndeplinit și Mântuitorul, pildă făcându-se nouă.

Dar Mântuitorul poruncindu-ne să luăm jugul lui asupra noastră, a adaos: jugul meu e bun, sarcina mea e uşoară. Prin voința Creatorului suntem legați cu mii de legături de instituțiunile sociale şi aceste legături sunt tot atâtea îngrădiri ale libertății noastre. Dar aceste îngrădiri n'au menirea să nimicească libertatea omului, ci să o protejeze, după cum gardul ridicat împrejurul unei grădini protejează grădina de distrugere.

Cea mai esențială însuşire a ființei morale e libertatea, după cum cea mai esențială însuşire a râului e apa. – Dar râul are trebuință de țărmuri solide ca să nu devină băltoacă răspânditoare de miasme otrăvitoare. Tot aşa şi libertatea devine forță creatoare numai mulțumită legăturilor fireşti dintre oameni, date lor de Celce cu nemărginită înțelepciune şi bunătate a întocmit calea apelor şi a corpurilor cereşti şi a precizat un rost chiar şi pentru cel mai neînsemnat dintre lucruri. Fără aceste legături, viața ar fi cea mai groaznică anarhie.

Suntem legați cu mii de legături de instituțiunile sociale, dar nesfârşita bunătate a lui Dumnezeu a voit ca aceste legături să fie garanția libertății noastre, nu mormântul ei. Sunt legături cari eliberează. Căci aceste legături sunt închisoare pentru pornirile rele din noi, sunt piedica păcatului şi deci eliberare din robia Satanei, din robia morții. Ele pun în evidență criteriul adevărat al libertății omeneşti: răspunderea. Ele ne obişnuiesc să măsurăm libertatea omenească cu o măsură sufletească, morală, deci divină: rob e cel incapabil de a-şi face datoria, liber e omul în măsura în care poate face binele. Acesta e adevărul; acest adevăr ne face liberi, căci ne face ființe morale.

Instituțiunile sociale au însoțit omenirea din primele ei zile; binecuvântându-le, Mântuitorul n'a făcut altceva, decât le-a desăvârşit, stabilindu-le raportul lor cu sufletul, caracterul lor moral. Prin aceasta, creştinismul a devenit cea mai hotărîtoare forță de conservare a omenirii, fără să fie o piedică a progresului.

Mântuitorul, obligându-ne să dăm toată ascultarea, toată dragostea noastră acestor instituțiuni sociale, a pus viața omenească în cadrele ei fireşti. De sigur, cea mai esențială însuşire a omului moral, e libertatea. Dar să nu uităm: criteriul, garanția libertății noastre e răspunderea şi dreptul sacrificiului. Dacă renunț la dreptul de a fi răspunzător de faptele mele, am renunțat la dreptul de a stăpâni bestia din mine; dacă renunț la dreptul de a face sacrificii, am renunțat la dreptul de a avea idealuri. Omul devine om prin răspundere şi sacrificiu. Instituțiunile sociale sunt tot atâtea legături de iubire; ele ne ajută să îndeplinim cea mai mare dintre porunci, prin care omul îndumnezeieşte lumea şi devine fericit: p o r u n c a i u b i r i i.

A renunța la aceste legături, înseamnă a renunța la viață.

În concepția creştină instituțiunile sociale nu sunt închisoare, ci adăpost; nu sunt lanț de robie, ci toiag de sprijin. Prin ele se realizează comuniunea de iubire între oameni.

Dintre instituțiunile sociale, biserica are menirea să păstreze şi să propoveduiască adevărul, care ne face liberi; stăpânirea e menită să asigure – la caz de nevoie şi cu forța – libertatea morală a oamenilor; celelalte: familia, națiunea, patria sunt atmosfera caldă trebuitoare ca să încolțească dragostea noastră, sunt terenul lăsat de Dumnezeu, ca să putem pune în aplicare toată dragostea sufletului nostru, să ne punem viața în slujba unor idealuri şi prin îndeplinirea virtuților creştine să devenim ființe morale. Toate la un loc: biserică, stăpânire, patrie, națiune, familie, sunt întruchiparea împărăției lui Dumnezeu pe pământ – iar piatra din capul unghiului e Hristos.

Aceasta e locuința sufletului nemuritor sălăşluit în trup vremelnic.

DAR CUVENIT

de AL. STRĂONEANU-BALAŞ

Sub zarea 'naltei dimineți
Ce dar să-ți aflu mai de preț?

Întâia floare din răzor,
Sau primul cântec la izvor,
Sau în candorile de crin
Un strop din marea de senin?

Şi 'n freamătul dela amiezi
Întregul farmec din livezi,
Sau unduirile de joc
A grânelor care se coc,
Mireasma florilor de tei
Sau ceru 'n zbor de funigei?

Când ziua trece spre 'nserat,
Ce dar ai vrea cu-adevărat?
Sărut ascuns în trandafiri,
Purtat pe-arome de zefiri,
Sau cânt de flaut dela stâni,
Sau murmurul dela fântâni,
În şoapta lină de izor
Un leagăn pentru vis şi dor?

Dar ți-am adus din crug de stea
Rază de-alint — iubirea mea,
Şi 'n vraja 'n care te-am închis
Vieața — lamură de vis...

FIGURI ARDELENE

ZAHARIA BÂRSAN

de IL. V. FELEA

D. Zaharia Bârsan

La 9 Aprilie 1938 societatea culturală „Astra" a sărbătorit pe scena Teatrului Național din Cluj, cu demnitatea și solemnitatea cuvenită, pe maestrul Zaharia Bârsan cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani și a trecerii D-sale la... pensie.

Evenimentul acesta se cuvenia să fie însemnat pe răbojul vremii, deoarece Z. Bârsan, pe lângă un actor și autor consacrat, este creatorul teatrului ardelean.

Când dorul unității naționale era numai dor și când granițele vitrege reprezentau pe trupul neamului românesc cătușele unui Prometeu înlănțuit, Z. Bârsan în turneele sale prin Ardeal, purta flacăra sfântă ce aprindea sufletele și încălzea nădejdile în vederea unirii...

Sufletul său de mare artist și vizionar s'a revărsat în lucrări de o aleasă valoare literară. Piesele: Se face ziuă, Poemul unirii, Trandafirii roșii, Domnul de rouă, sau poeziile sale patriotice – cuprind inspirații demne de cele mai pretențioase antologii. Frumusețea tablourilor, puritatea sentimentelor și nobleța ideilor ce alcătuesc opera sa pot servi de model atâtor scriitori, cari în neputința de-a ne purta sufletul prin regiunile luminoase ale idealului, ne înfățișează numai lucruri banale, cari în loc să înalțe, robesc trupul și-l aruncă în atâtea mlaștini insalubre din toate punctele de vedere.

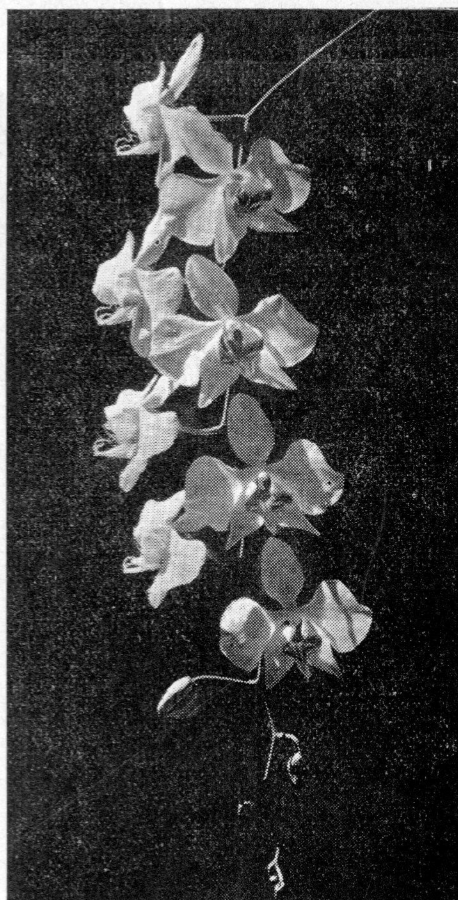
P. Sfinția Sa episcopul Nicolae Colan, în cuvântarea rostită cu prilejul sărbătoririi, a remarcat elogios aceasta caracteristică a operei artistice alui Z. Bârsan, în cuvintele omagiale:

— „Sărbătoritul de astăzi a stat în slujba simțămintelor curat românești și când a fost artistul scenei și când sufletul său mare a fost zămislitor de poezie.

„A fost o vreme când noi neputându-ne bucura de libertatea cuvântului românesc, maestrul sărbătorit trecea Carpații ca să ne mângâie pe cei de aci și să ne întărească pe toți cei cari așteptam ca să „se facă ziuă."

„Azi în sărbătorit slăvim și puritatea artei, dar sărbătorim și sufletul isvorît din această artă..."

Că într'adevăr scriitorul Z. Bârsan este omul artist și intelectualul de elită, putem descifra acest fapt și din următoarele propoziții pe cari le-a rostit emoționat în răspunsul adresat celor ce l-au omagiat:

Orchidee

...„Am să-mi aduc aminte cu drag întotdeauna de dragostea cu care m'ați onorat în seara asta. Valul vremii, fără să mă întrebe, m'a făcut să mă trezesc la un sfârșit pe care îl așteptam. Nu găsesc cuvinte să vă mulțumesc din toată inima. Viața și loviturile ei din umbră, m'a făcut s'o privesc cu oarecare filosofie. Zilele rele. Zilele bune să le primesc în pragul casei mele ca niște solii ale Divinității.

„Nu este nici un motiv de înduioșare. Singurătatea am dorit-o, dar n'am prea avut parte de ea. Eu vreau să mă cunosc. Și aceasta nu se poate face decât în singurătate. Cu Dumnezeu. Cu mine. Să mă regăsesc. Mult sgomot a fost până acuma. E destul...

„Și acum: Bună seara și voie bună la toată lumea..."

...Și cortina cade, în viața de teatru a maestrului Bârsan, pentru cea din urmă dată, — scrie cronicarul care a asistat la sărbare.

Da, peste viața de actor, dar nu peste viața de scriitor și creator de frumuseți artistice. Ca scriitor și poet Z. Bârsan va trăi și după moartea trupului, prin sufletul și prin operile sale nemuritoare.

SPOVEDANIE

de EUGENIA MUREȘANU

Risipit mi-e sufletul prin lume
Ca polenul scuturat de vânt,
Și nu-i nimeni ca să mi-l adune
Din pământ.

Risipit ca lacrimile mamei,
Picături din mirul sfânt,
L-am lăsat să pribegească
Pe pământ.

Și, eu, aurul lui tainic,
Ce țâșnește prin cuvânt,
Mestecatu-l-am, Părinte,
Cu pământ.

Humă l-am făcut, Părinte,
Vas spoit pe dinafară,
Pălămidă ca să crească
Spre ocară!

Cât aș vrea să văd lumina
Candelei ce arde 'n mine
Și spovada mea, Părinte, înălțată
Sus, la Tine!...

VISCOL

de Dr. VICTOR V. HORTOPAN

Ninge... ninge...,
Cerne iarna ploaie de hurmuz,
Pe la colțuri se strecoară,
Ca un șarpe,
Crivățul ursuz...
Șuierând cu 'nfiorare
Și plesnind mereu din coadă,
Svârle-aici și svârle 'ncolo
Nouri de zăpadă...
Trecători cu iarna 'n suflet
Și cu ochi de ghiață,
Cu mustățile de frișcă
Și de crivățul năstrușnic
Biciuiți pe față,
Rar mai vezi pe strada moartă
Aici unul, colo altul,
Vânturați de soartă...
În coliba sdrențuită,
La săraca masă,
Noaptea grijilor cernite
Și-a durerilor mocnite
Sgribulit se 'ndeasă!

PRIMĂVARA ÎN SAT

de N. GERMAN-Rohia

Primăvară, primăvară
Roiuri de copii pe-afară,
Unii cântă, alții sbiară,
Tot pe-afară, tot pe-afară.

Pițiguș, câtu-i de mic,
Între frații lui pitic
Nu mai tace nici un pic,
Tot ciuvic, ciuvic, ciuvic.

Broaștele 'n călduțul lac
Câtu-i seara nu mai tac,
Ci mereu de cap își fac
Tot oac, oac și iarăși oac.

În văzduh și pe câmpie
Sfătoasa de ciocârlie
Cântă învârtind chindie,
Prrrt-ilie, prrrt-ilie.

Pe furiș vine cucu
Să reînvie codru
Să ne-astâmpere doru,
Tot cântând: cucu, cucu.

Primăvara 'n flori bogată,
Ziuă 'n veci nemăritată,
Nu te duce niciodată
Niciodată, niciodată!

Insemnări ce privesc Igiena şi Profilaxia mintală

A) Consideraţiuni generale asupra acestei ştiinţe

de Dr. G. PREDA

Natale Schiavoni: Dispreţul

Igiena şi profilaxia mintală fac parte din Igiena şi profilaxia generală.

Igiena mintală are de scop conservarea sănătăţii mintale a individului, a colectivităţii şi a mediului în cadrele evoluţiilor lor normale.

Profilaxia mintală se ocupă de măsurile prin care putem preveni tot ceea ce ar modifica în rău sănătatea mintală.

Americanul Beers este acel care cu perspicitatea şi perseverenţa omului convins de importanţa acestei probleme, a ştiut să reţină atenţia psihologilor şi psihiatrilor asupra acestei ştiinţe, creind în 1908 la Yale o societate de Igienă şi profilaxie mintală şi organizând două mari congrese, din care ultimul a avut loc anul trecut la Paris.

Cum se poate lucra în domeniul Igienei şi profilaxiei mintale?

Metoda constă în a urmări individul şi mediul în evoluţia lor normală, cercetând în special influenţele exercitate de mediu asupra individului dela concepţia lui şi până la moarte.

Influenţele din afară exercitate asupra femeiei însărcinate pot avea răsunet asupra mentalităţii copilului.

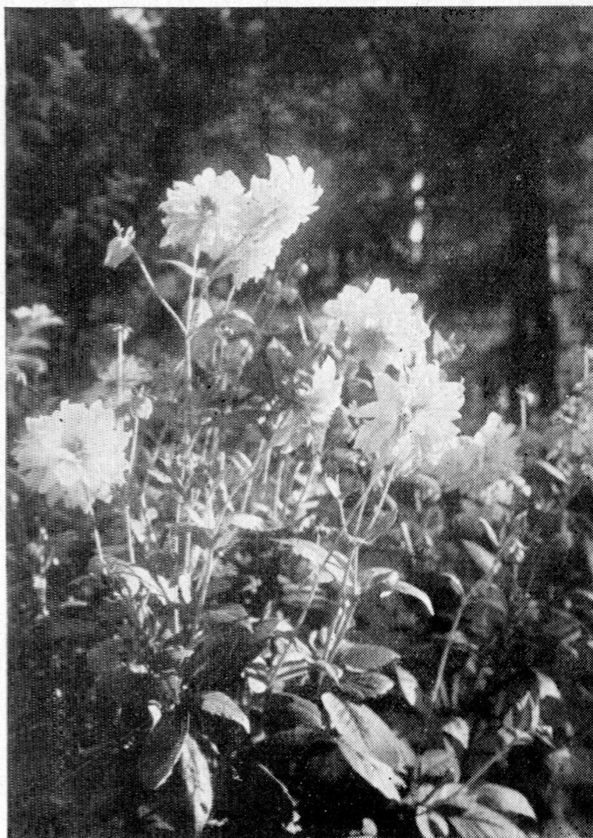
Influenţele după naştere sunt cele mai hotărîtoare.

Maturizarea fiinţei ştim că se face pe etape, care se succed într'o ordine aproape constantă. Fiecărei etape îi corespunde ivirea anumitor tendinţe, inclinaţiuni, etc., care pot fi provocate şi influenţate prin mediu.

Evoluţia mentalităţii fiinţei omeneşti nu depinde deci numai de aptitudinile fizice şi sufleteşti moştenite, dar de sexul, vârsta şi mai ales mediul prin care trece şi se desvoltă fiinţa respectivă.

Cum în cursul evoluţiei fiinţei (veşnic în contact cu mediul înconjurător), se prezintă numeroase şi variate interese şi cum multe funcţiuni nu se pot îndeplini corect şi în armonie decât prin o adaptare şi prin o subordonare a unora faţă de altele, înţelegem cât de multe sunt conflictele ce se pot ivi atunci când condiţiile din mediu se opun unei armonii, adaptări sau ordonări.

Viaţa omenească este deci plină de ciocnirile dintre instincte, tendinţe, interese (imediate sau viitoare) atât din om cât şi dintre om şi mediu şi aceste ciocniri conduc fiinţa omenească la reacţiuni ce pot fi considerate bolnave.

Flori

Lăsând la o parte influenţele aduse de mediul extern fizic (prin: aştri, pământ, apă, atmosferă, alimente, microbi, etc.) şi care joacă un rol important asupra sănătăţii mintale, mai avem influenţele venite pe cale psihică sau sufletească prin idei şi sentimente, deci prin emoţiuni, pasiuni, mâhniri, etc., care dau raporturilor dintre oameni o nuanţă cu totul deosebită de aceea ce o poate avea raporturile cu celelalte regnuri sau fiinţe.

In sănătatea mintală din mediul familiar se asigură fiecărei tendinţe o desvoltare în raport cu regulele eticei prezentului; mediul şcolar conduce spre o îmbogăţire a cunoştinţelor şi o regulare a conduitei individului pentru viitor; mediul social (urban sau rural) prin numeroasele şi variatele raporturi cu ramurile de activitate şi profesiuni, prin numeroasele emigraţiuni şi imigraţiuni, contacturi cu oameni de alte naţionalităţi (deci cu alte obiceiuri, datine, tradiţii, credinţe, interese, etc.), angajează individul spre o activitate mai mare, spre o adaptare mai bună, la o precizare mai mare a direcţiunei în viaţă, cu un cuvânt spre un trai mai convenabil.

Profilaxia mintală îşi exercitează activitatea prin anchete, descoperiri de stări bolnave şi triajuri sau categorisiri. – Anchetele vor stabili raporturile dintre igiena fizică (cu influenţa mediului extern) şi boalele organice şi mintale.

Atinşii vieţii intelectuale şi afective (cei cu lacune intelectuale şi morale, hiperemotivi, desechilibraţi, instabili, impulsivi, psihonevrotici, sau acei cu începuturi de turburări psihice, etc.), odată descoperiţi vor fi împărţiţi în adaptabili şi neadaptabili, educabili sau needucabili, luându-se totodată măsurile necesare.

La noi opera de Igienă şi profilaxie mintală este încă în faşă. Inceputuri au existat şi există totuşi. Ele nu au fost încurajate şi întreţinute precum trebuia din partea autorităţilor respective.

In 1919 s'a creiat în Sibiu o „societate de ocrotire a alienaţilor şi anormalilor mintali" condusă de Î. P. S. S. Mitropolit N. Bălan, iar în 1921 s'a înfiinţat pe lângă Spitalul de boli mintale o secţie medico-pedagogică.

Dacă prin cea dintâi organizaţiune cu caracter particular se urmăreşte şi astăzi un scop de ocrotire a bolnavilor şi familiilor lor (în care pot exista încă unii membri cu deficienţe mintale); cea de a doua organizaţie a funcţionat numai un an şi cu toate bunele rezultate a trebuit să-şi înceteze activitatea din lipsă de mijloace materiale.

Un rezultat nespus de bun l-a adus activitatea unui dispensar creiat în Sibiu în anul 1932 (neoficial) şi care constituie, pot zice, nucleul de unde se răspândeşte în acest oraş întreaga Igienă şi profilaxie mintală. Rezultatele aplicării acestor ştiinţe sunt făcute cunoscut anual în buletinul societăţii de psihologie medicală.

In ultimul timp Ministerul Sănătăţii a instituit o comisie care să se ocupe de această problemă. Propunerile făcute de această comisie nu şi-au putut găsi până în prezent o aplicare şi aceasta tot din motive bugetare.

Igiena şi profilaxia mintală este însă practicată de foarte multă vreme în alte ţări. – Societăţile particulare creiate în acest scop îşi coordonează activitatea lor în ligi şi federaţiuni. Statele respective încurajează şi ajută materialiceşte opera lor.

Rezultatele la care au ajuns aceste ţări se pot rezuma în: 1. O prevenire a turburărilor mintale. 2. O educaţie morală individuală şi colectivă. 3. O regulare şi purificare a mediului social, prin înlăturarea obscenităţilor şi pornografiilor din presă, literatură, teatru, cinema, etc., în special prin a reportagiilor senzaţionale din presă. 4. Organizarea prostituţiei. 5. Raţionalizarea muncii şi intrebuinţarea oamenilor după aptitudini la muncă constantă şi sistematică. 6. Ocrotirea şi ajutorarea celor năpăstuiţi de soartă, etc.

Publicul din aceste ţări conştient de foloasele ce le poate aduce aplicarea măsurilor de igienă şi profilaxie mintală, acordă un concurs larg societăţilor şi autorităţilor.

Să sperăm că şi la noi pe măsură ce se va înţelege problema, pe măsură ce se va deştepta interesul pentru ea, se va activa mai mult, ajungându-se la rezultatele la care au ajuns aceste ţări din occidentul Europei (în special Belgia şi Olanda).

Ciudăţenii din Orient: Imblânzitor de şerpi

ZILE MARI

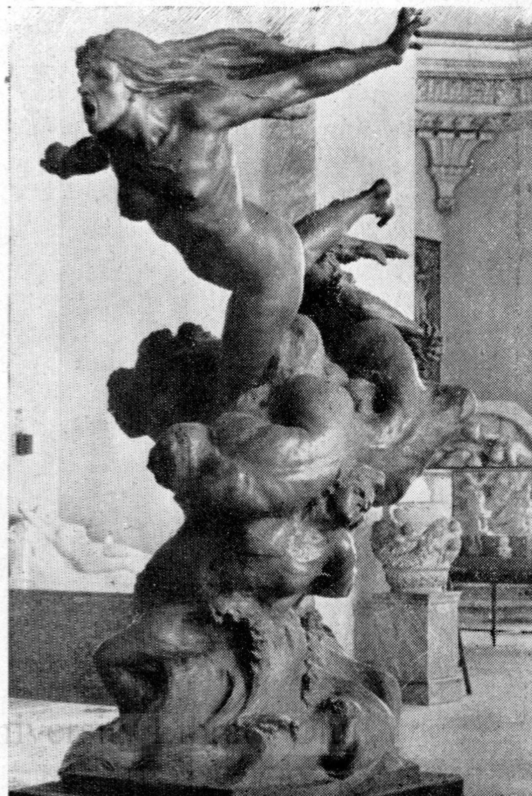
ZECE MAI

de Prof. A BUZDUG

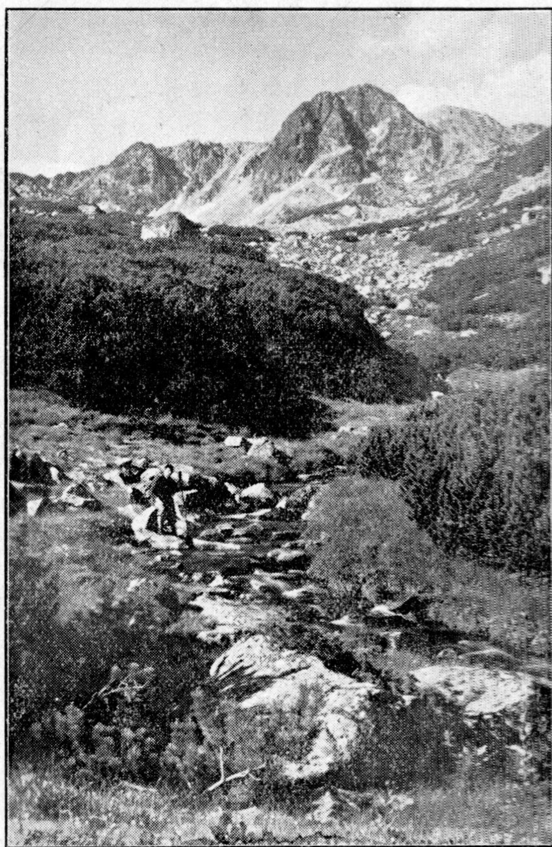
Ziua de 10 Mai este cea mai mare sărbătoare a naţiunii noastre. După cum Paştile prin Invierea lui Isus au adus mântuirea lumii, întocmai aşa 10 Mai ne aduce aminte de mântuirea neamului din umilinţele trecutului şi de ridicarea lui pe culmi de egală cinste şi demnitate cu celelalte popoare libere ale lumii.

Zece Mai de azi, care simbolizează invierea neamului românesc după suferinţele de veacuri, s'a născut dintr'o modestă zi de 10 Mai din 1866, când principele Carol şi-a făcut intrarea în Bucureşti jurând credinţă poporului românesc şi nouei sale patrii, României.

Zece Mai 1866 născu pe 10 Mai 1878, în care zi se proclamă independenţa României, devenind ea singură stăpână pe destinele sale. Iar 10 Mai 1878 născu pe 10 Mai 1882, când o coroană de oţel fu aşezată pe fruntea primului Rege al României şi o coroană de aur împodobi fruntea celei dintâi Regine. In această zi România fu proclamată regat, luând un loc în concertul european, ca factor important şi independent în deslegarea afacerilor orientale.

Larche: Furtuna

Muntele Retezatu: Valea Petrile

Intreită înălţare şi întreită întărire! Aceasta este serbarea zilei de 10 Mai.

In şirul evenimentelor seculare, 10 Mai mai reprezintă un alt fapt istoric.

Întâia descălecare a fost când împăratul Traian veni cu legiunile sale de întemeiă la Dunărea de jos colonia sa.

A doua descălecare alui Radu Negru şi Bogdan Dragoş dădu viaţă principatelor Moldova şi Muntenia, dupăce trecură peste noi valurile furtunoase şi periculoase ale invaziunilor barbare, ce se revărsară asupra întregei Europe cu apunerea imperiului bizantin.

A treia descălecare este aceea a marelui şi viteazului rege Carol I, a fondatorului statului român modern, a întemeietorului Regatului României.

Iată, de ce ziua 10 Mai este o zi de sărbătoare, pe care o serbăm cu bucurie şi veselie, lăsându-o în veci şi urmaşilor noştri ca o zi care simbolizează munca seculară a poporului român, munca înţeleaptă a primului Rege român, binecuvântarea cerească revărsată cu belşug asupra ţării, a poporului şi a Suveranului său.

Dar dupăce acum ne vedem într'o ţară mare şi frumoasă să fim cu băgare de seamă şi să nu ne culcăm pe laurii trecutului, căci să nu uităm

un lucru: tunurile şi puştile sunt simple jucării, dacă în dosul lor nu stă hotărîrea nebiruită a unui popor viteaz de a se da, cu tot ce are, datoriei neînlăturate.

Cu tot ce are bun; şi aceasta înseamnă *bun pentru aceste împrejurări: efectiv şi practic.* Iar restul? Un mare şi neînfricoşat ostaş de pe vremuri, Montluc, care a trăit numai în războiu şi pentru războiu, ne învaţă, ce trebuie să facem.

Vestitul general francez din veacul XVI a dat istoriei militare un capitol fără pereche, în apărarea Sienei, orăşelului de splendidă artă – la care el însă nu se gândea de loc – pe care-l înconjurau duşmanii regelui său, mai mulţi şi mai tari. El a făcut minuni pentru a-l păstra. Iar, când totuşi a trebuit să cedeze numărului, Montluc a ieşit cu oastea sub steaguri în sunet de trâmbiţe, ca o ultimă desfidere.

Intors acasă, Henric al II-lea şi-a arătat mirarea cum s'a putut rezista aşa de mult cu aşa de puţine puteri, cum s'au putut smulge unui duşman atât de puternic cele mai inalte onoruri ale „capitulării." Montluc răspunse liniştit: E foarte uşor de înţeles. Iată anume ce am făcut:

Am mers in târg de am cumpărat o pungă bună şi mare. Am incălzit un cuptor. Am aruncat-o inlăuntru. Şi am văzut cu bucurie cum se face intreagă numai cenuşă. Şi, pe urmă, când am plecat, eram alt om.

Şi cum regele nu inţelegea nici aşa:

— Am uitat să spun Măriei Tale ce pusesem inlăuntru: pusesem lenea, grija de mine însumi, frica de moarte, îndoielile faţă de biruinţă, dragostea pentru ai mei de acasă şi orice neînţelegere şi neunire.

Să facem şi noi ca Montluc şi apoi...

Apoi ne facem vrednici de moştenirea sfântă ce am primit-o după atâta sânge şi lacrimi şi vom fi cea mai puternică garanţie a oricărei biruinţe.

CĂRAREA

de EMIL ZEGREANU

Cărarea scăpată din pădure
Şerpuieşte lin prin ierburi moi,
Trece pe la stâne ca să fure
Nostalgia turmelor de oi.

S'ascunde printre mărăcini pe-un deal
Şi-i sângeră spinarea-un rug sălbatec,
Ascultă câte-o doină din caval
Şi se lasă dusă 'n văi molatec.

Se mai sprijineşte de-un răzor
Şi saltă prin pripoare neumblate,
Întâlneşte 'n cale vre-un izvor
Ce-şi pierde urma 'n zări îndepărtate.

Se opreşte 'ncet pe punte-o clipă
Şi nu se miră îndeajuns că 'n ape
Cerul a căzut şi vrea să-l scape,
Şi pe deal să-l ducă iar în pripă.

Dar văzând un plop la cotituri
Porneşte în grabă să-l ajungă,
Îi duce-un stol pribeag de grauri suri,
Obosiţi de-o cale-atât de lungă.

Stă lângă fântâna cu sulcină
Să afle taina dorurilor grele,
Cumpăna – un staret – i se 'nchină,
Şi 'n ciutură îi cade-un pumn de stele.

O lasă-apoi pustiul s'o 'nconjoare
Şi 'n înserarea ce s'a coborît,
Strigă lucrătorii de pe-ogoare,
Şi până 'n sat le ţine de urît.

Vera Veslovschi: Anamita

COPILUL...

de EUGENIA MUREȘANU

Ed. Cabane: Sărutarea

Ochiu din raza de soare jucăușă în mii de culori, pe care degetele noastre n'o poate prinde niciodată, dar o poate simți în taina inimii peste care s'a așternut acoperișul înțelepciunii...

Sglobie floare țâșnită din misterul lumii de ieri, din care vor crește petale de crin pe cari anii le vor preface în buruieni de otravă sau spini ce-și vor înfige țeapa în propriul suflet...

Copilul!

Minune cu ochii puri ca vinele de aur ce-și pierd rădăcinile în adâncurile misterioase ale pământului, minune în care se împletesc cele mai neastâmpărate dorințe cu mireasma micei nevinovății...

Copilul e ca un potir în care s'au strâns toate bucuriile vieții, sfântă împărtășanie pentru sufletele cari nu mai au nici-o bucurie...

In fiecare copil e un mugur gingaș, ca o aripă de fluture, care se sbate mereu în căutarea unui fir de iarbă...

In copil regăsim povestea primăverilor noastre, cu ninsori de argint, cu așchii de azur, cu fire invizibile de funigei care leagă începutul vieții cu toamna și amurgul ei.

El e nădejdea de totdeauna, a zilei de mâine, el e puterea întrezărită în apele viitorului, fără străfunduri...

Ce mare adevăr țâșnește din bobița de chihlibar din vraja ochilor lui! Aci psalmodiază ca 'ntr'un cor tainic, toate pornirile de cristal ale inimii, acorduri duioase din slava altei lumi. Și lacrimile – picături din azurul cerului – se preschimbă dintr'odată în zâmbete, înșirate pe acelaș fir șăgalnic al veșnicei nestatornicii...

Copilul e primăvară. Primăvară revărsată ca o despletire de basm în toate tainițile inimii. Primăvară cu zarvă de ghiocei presărați în smălțuirile sufletului nostru, încălzindu-l și luminându-l.

Mai mare decât orice, e taina gândului de copil – zi capricioasă cu soare, vânt și ploaie.

Cine ar putea rezista unei priviri cu mirări de vis, cu fluturări candide din Impărăția adevărului și mai ales – atunci când din vârful tremurat al genelor frizate pică stropii tuturor dimineților?

NOTE DE DRUM

SALONICUL

de MIHAI NANU

Călătorului ce sosește noaptea cu trenul, Salonicul îi apare ca o diademă uriașă, uitată din vremuri de strălucire bizantină, acolo, pe țărmul mării.

Luminile orașului sclipesc: unele jos, tremurându-și reflexele în luciul întunecat al apelor; altele sus de tot, pe colină, lângă zidurile negre ale celor șapte turnuri.

Ziua, dacă vii cu vaporul, distingi miniatural, sub bolta arcuită peste golf, în lumina albă a soarelui puternic, orașul, urcând pe trepte de piatră spre poalele muntelui Hortiat. Asemănător Neapolului, sau după expresia unui bizantinolog român „unei bonete frigiene, cu vârful întors spre nord-est". Salonicul are trei părți distincte. La țărm: cheiul, blockhausurile moderne de pe calea Nikis, localuri luxoase cu jazbanduri, bogăție și risipă. Cartierul acesta are aspect de civilizație cosmopolită și – suspectă. Auzi toate limbile pământului, vezi pe catarge steaguri felurite.

Sus pe Acropole, un alt oraş cu totul deosebit. Orientalism, străzi strâmte şi murdare, case cu balcoane ieşite în afară, sprijinite de vechiul zid al cetăţii, care le serveşte deseori ca păretele din fund al construcţilor.

La mijloc, cartierul liniştit al negustorilor din imprejurimea b'sericii sf. Sofia şi vechiul drum Egnatia, ca o punte de trecere. Tot oraşul se 'ntinde paralel cu ţărmul golfului oval. Apele verzi nemişcate îţi dau impresia unui lac elveţian, dacă te uiţi înspre şirul înalbit de zăpadă al munţilor Olimp, ce pare că il mărgineşte în fund, foarte aproape, inchizându-i orice ieşire.

In profilul acestor munţi, locuitorii desluşesc arătarea ciudată, cioplită în piatră, a lui Zeus, culcat liniştit pe spate, de pare că doarme.

Căldura excesivă îţi rectifică impresiunile unui decor elveţian, format din munte şi apa lacului.

Viaţa oraşului în continuă schimbare. Vara din cauza acestei călduri, oraşul pare mort. De abia spre seară localnicii ies la plimbare, umplu cafenelele, discută sau ascultă serenadele tinerilor. Sindrofiile sunt dese motive de limbuţie. Pe cât de tăcute sunt oraşele jugoslave, pe atât de gălăgios este Salonicul. Cine poate şti dacă lui Cicero, exilat aici timp de un an, i-a plăcut vorbăria, de altfel vioaie, a Salonicienilor.

Peisagiul e tot atât de nestabil în timp şi spaţiu ca şi sufletul grecesc, a cărui desvoltare normală se desfăşoară, ca şi odinioară, în limita „cetăţii antice" bazată pe rivalităţi reciproce. Dovada? Nu de mult – acum 2–3 ani – când am stat acolo, s'a înfiinţat în oraşul Livadia un tribunal. Thebanii s'au opus. Socotindu-se nedreptăţiţi, drept represalii nu mai lăsau pe Livadeni să treacă pe la ei spre Atena. Atât revoluţia din Martie 1935, cât şi cea din Maiu 1936 – la care am asistat – s'au sprijinit în mare parte pe această adversitate regionalistă intre cei din nord, Atenieni şi Cretani.

Peisagiul a împrumutat din această nestabilitate psihologică şi istorică.

Pe aceeaşi întindere mică de pământ, găseşti: urmele unui templu închinat Cabirilor, peste care s'a construit o biserică bizantină, transformată mai târziu în moschee cu minaret, ca din nou să fie refăcută în locaş creştin de închinăciune.

Aceeaşi varietate dacă colinzi dintr'un loc în altul. Nicăieri n'am văzut contraste mai puternice. Dela eleganţa clădirilor moderne de pe cheiul Nikis, până la sărăcia înfiorătoare a „mahalalei de tinichea" – o bogăţie de aspecte. Foarte săraci sunt în mare parte refugiaţii greci din Asia Mică, veniţi aici în urma schimbului de populaţie între Turcia şi Grecia. Locurile bune sunt ocupate de alţii, mai ales de mulţi Evrei, veniţi din Spania aici, de pe timpul inchiziţiei. Populaţia de peste 200.000 locuitori, e pestriţă: Greci, Bulgari, Sârbi, Evrei, etc. Port liber, de o însemnătate capitală prin poziţia lui avantajoasă este râvnit mai ales de Bulgarii, care caută o ieşire la marea Egee. Amestecul ciudat de occidentalism cu tradiţii orientale, formează nota caracteristică.

Strigătele vânzătorilor de salep, zarzavaturi, portocale, *„deca na talero"* (10 la 5 Drahme) comerţul ambulant, pe măgăruşi, ce poartă pe spinarea lor dulapuri cu adevărate bazare, înăuntru reclama zgomotoasă, făcută în cor de 3–4 vânzători, alături de eleganţa magazinelor cu înfăţişări de adevărate palate.

Singuri ciprii înalţi, în haine negre, sombrii îţi dau impreşia unei stabilităţi eterne, în mijlocul acestor aspecte schimbătoare din clipă în clipă, ale unui oraş proteic.

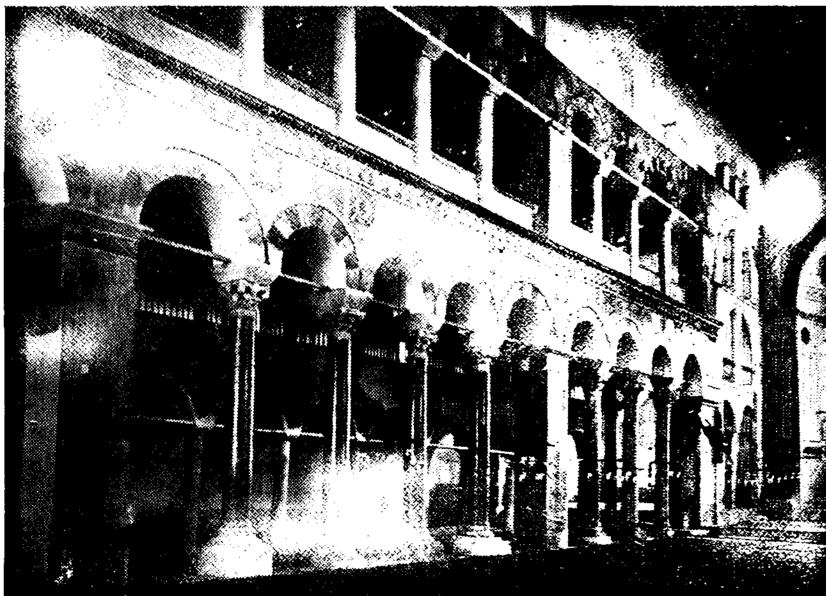
Şi atunci – sau porneşti sus pe Acropole să-l vezi din depărtare, sau cauţi viaţa de odinioară din vestigii întâlnite la tot pasul.

Urmele helenistice cu greu le mai poţi găsi. Doar zidurile cetăţuii îţi amintesc slab de Antigona, învinsă de Pyrhus, căutând refugiu. Asupra întemeietorului nici azi nu sunt de acord învăţaţii. L-a zidit Casanom în cinstea soţiei sale Thesalonike? Sau Filip al II-lea ca să eternizeze amintirea victoriei asupra Thesalienilor, *„Thessalon niki"*. Dar filologii pe bună dreptate nu admit această a doua ipoteză, deoarece *„Thessalon niki"* nu înseamnă victoria asupra Thessalienilor, ci victoria Thessalienilor. Istoricii însă cu toţii susţin că învingător a fost Filip, nu Thessalienii.

Insfârşit, Thessaloniki ar fi numele unei nereide thessaliene; după cum Thessalos, fiul lui Hercules, este numele unui erou din Thessalia.

Prescurtat Thessaloniki a dat Saloniki. Grecii de un an au hotărât oficial să se revină la vechea numire. Bulgarii îi zic Solun; Turcii Selanik, iar Aromânii Săruna.

Dacă puterea helenistică n'o mai poţi găsi uşor, mândria romană îţi apare din plin în arcul împăraiului Galerus. Acest arc e cel mai vechi monument al Salonicului. Nici o urmă n'au lăsat Goţii, Slavii, Saracinii, Normanzii din Sicilia, toţi aşediatori şi uneori cuceritori vremelnici ai Salonicului. Puţin mai găseşti din amintirea regatului întemeiat de Bonifaciu de Montferrat sau din guvernarea Zeloţilor şi scurta stăpânire a Veneţienilor. Cruzimea Turcilor însă este întipărită adânc pe faţa oraşului. O spune majoritatea bisericilor transformate în moschee sau Turnul Alb, unde

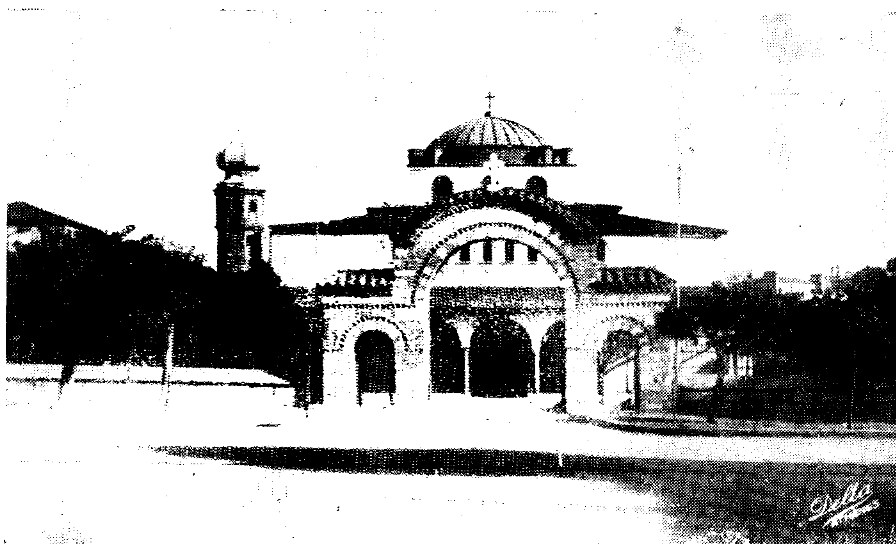
Salonic: Biserica Sf. Dumitru

creştinii erau omorâţi şi aruncaţi în apele mării.

Peste toate însă se ridică puternică şi sfântă măreţia ortodoxă bizantină, lucrată în marmură aur, ivoriu şi argint, înălţată sub cerul senin al Greciei, pe ţărm de mare. „Cetatea izbăvită de Domnul" îşi merită numele de „paradis terestru" pe care i l-a dat Grigore Palamas, datorită frumuseţii bisericilor. Loc sfinţit, unde a predicat Sf. Apostol Pavel şi s'a convertit la creştinism împăratul Teodosiu, acoperit de mărturii ale puterii divine. Urgia turcă a sfărâmat mult din podoaba de odinioară. Din numărul mare de 73 biserici şi mănăstiri au mai rămas 34 biserici şi o singură mănăstire Vlateon sau Ciauş Monastir, după numirea turcă. Aşezată pe o stâncă, deasupra mării la 130 de metri, predomină până departe oraşul.

Dar cele mai însemnate biserici sunt 4: *Sf. Gheorghe; Sf. Fecioara* – înălţată nu de mâini omeneşti – „Acheiropoietos"; Sf. Dumitru şi Sf. Sofia. Invăţatul Anagnoste le denumeşte „universale". Intr'adevăr – mai eles biserica Sf. Dumitru – este un model de artă bizantină, aproape cel mai nsemnat după Sf. Sofia dela Constantinopole.

Cea mai neobişnuită – ca formă externă – este Sf. Gheorghe, construită pe plan circular, adevărată rotondă, mult asemănătoare cu monumentul nostru din Dobrogea, dela Adam Klisi. De aceea mulţi au crezut că la început a fost templu. Semnul crucii incrustat pe cărămizile bisericii infirmă această ipoteză. Când pătrunzi sub bolta bisericii, te simţi atât de mic în vasta sală circulară de 24 metri diametru. In zidul rotund sunt săpate 8 abside. Banda circulară a bolţii, cu o circumferinţă de 72 de metri este împodobită cu mozaicuri, reprezentând motive geometrice, păsări, fructe. La fel marginile medalioanelor. Fondul de aur. Sfinţii in picioare în atitudini de rugăciune. Inscripţiuni cu numele lor. Bogăţie şi fantezie alexandrină, amintind mozaicurile dela Ravena. Mai mult însă decât figurile, a preocupat pe artist ornamentaţia auxiliară. Motivele alexandrine: pasări, frunze, fructe formează esenţialul. Păzitorul ne aşează la mijloc să auzim ecoul, puternica resonanţă. Iea de jos, o pietricică, probabil din mozaic desprinsă şi o lasă să cadă. Zgomotul se aude clar, puternic şi repetat, din ce în ce mai stins. Ne minunăm şi simţim cum liniştea se întinde din nou peste sufletele noastre. Afară, în faţa bisericii există şi azi un bazin „fiala", altădată înconjurat de coloane. Păzitorul ne povesteşte despre un masacru al Arabilor, ce au ucis aici peste 200 de creştini. După cucerirea Salonicului de către Turci, în 1430, biserica a fost transformată în moscheia „Hortagi Sulliman-Effendi-Oiami" – după numele Turcului acesta, aparţinând dervişilor halveţi din Egipt.

Salonic: Biserica Sf. Sofia

Mai obişnuită este Biserica Fecioarei, basilică având trei năvi despărţite prin două rânduri de colonade. Impresionante sunt capitelurile teodosiene, compoziţie măiastră din frunze de acant, toate înclinate în acelaş sens, ca bătute de vânt.

Despre biserica Sf. Dumitru, apărătorul şi patronul oraşului, pomeneşte Eustaţiu în cuvintele: „O, Sfinte martir Dumitru, noi vedem biserica ta ca un alt paradis". Ridicată tot în aceea vreme, la începutul secolului V, este împărţită de şirurile colonadelor în cinci năvi. Mozaicurile au fost descoperite în anul 1907. In mare parte un incendiu le-a distrus în 1917. La intrare panoul care decorează stâlpul din stânga reprezintă pe Sf. Fecioară. Alte trei medalioane colaterale. Din ele se distinge Sf. Dumitru. Figurile sunt de un realism expresiv. Orice simbol e înlăturat. Caracteristicile evidente ale unui stil istoric şi monumental. Capitelurile teodosiene în afară de frunzele spinului reprezintă, fin lucrate, capete de vulturi. Ţesătura de fire fragile, ciselare precisă a dantelei de marmură apare şi mai frumoasă în cadrul benzelor ce aleargă deasupra curbelor arcadelor, benzi de marmoră multicoloră cu incrustaţiuni. Deosebeşte uşor influenţa persană asupra ornamentării acesteia. Unitatea nu te reţine, însă. Fiecare panou pare lucrat separat. De fapt – donatorii particulari – au cerut artistului procedee deosebite. Icoanele de pe stâlpii de intrare în altar, au aceleaşi calităţi, lucrate tot în mozaicuri. Nu departe de biserica Sf. Dumitru se află basilica Sf. Sofia. Unii au crezut că e o copie stângace după modelul bisericii cu acelaş nume din Constantinopole. Cei mai autorizaţi bizantinologi o socotesc anterioară şi anume dela începutul secolului al V-lea. Deşi are atrium, propilee, totuşi construcţia cupolei este influenţată de tipul asiatic, dar executarea timidă dovedeşte neobişnuinţa şi neindemnarea arhitectului pentru model.

Pentru a sprijini cupola la nord şi sud s'au intercalat două leagăne. Pentru acelaş motiv partea de jos a cupolei este prinsă într'un sprijin patrat. Cupola este susţinută de pandantive. Cel mai limpede mozaic este acela din absida centrală.

Imaginea mare a Maicii Domnului pe un fond de aur. Rochia Sfântului copil străluceşte pe vestmântul întunecat al Mamei Lui. Şi această biserică a fost transformată în moschee de Raktub-Ibrahim Paşa. Aici era mormântul lui Grigore Palamas.

Ne îndreptăm spre port. In noi s'a coborât increderea în bunătatea lui Dumnezeu.

Pare că venim dintr'o lume mai apropiată de Divinitate. Rând pe rând se aprind lumini prin case, pe chei. Un vapor luminat, jerbă strălucitoare, e gata de plecare. Sirena sună. Au ridicat pavilionul Oata. S'a desprins uşor. Il urmărim cu ochii până dispare. Şi pentru prima oară simt puternic gândul că nici o viaţă de pe această insulă plutitoare, jucărie a unei probabile furtuni, nu are de ce să-i fie teamă. Căci toate sunt în mânile Tale, Doamne!

AŞEZĂMINTE BISERICEŞTI

STAVROPIGHIA DELA TOPLIŢA

de IOSIF E. NAGHIU

Pe Valea Mureşului se găseşte satul Topliţa, în care a văzut lumina zilei primul Patriarh român, Î. P. S. Sa Dr. Elie Miron Cristea. Cuvântul Topliţa derivă din forma slavă – *toplica*, – ce s'ar traduce cu *„izvor cald."* În româneşte topliţă mai înseamnă – *baltă noroioasă, loc apătos,* – (N. Drăganu. Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei şi a onomasticei, 1933, p. 562).

În acest sat s'a înălţat o mânăstire în secolul XVII. Doamna Safta, soţia Domnitorului Ştefan Gheorghe, trecând pe la 1658 prin Ardeal, inalţă o mânăstire în Topliţa, o bisericuţă de lemn, executată artistic. Are o inscripţie – 1710. Sub iconostas, citim următoarea inscripţie: „Această sfântă biserică s'a acoperit şi catapiteazma s'au zugrăvit prin cheltuiala şi osteneala mai micului între fraţi şi smerit Nicodim, pentru iertarea păcatelor sale – 1755 Iunie 25 zile şi fiind zugravu Andrei Tot Sunfalu". La femei există o icoană a Maicii Domnului, pe care se poate citi anul 1677. În secolul al XVIII se fac două menţiuni despre această mânăstire. La 1763 avea un singur călugăr – Luca Mereuţ. La 1765 avea fânaţ de 8 care. (Păr. Ştefan Meteş: Mânăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria. Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1936, p. 136.)

Azi, fosta mânăstire ortodoxă e în mâna uniaţilor.

Marele fiu al Topliţei, Î. P. S. S. Dr. Elie Miron Cristea, a impodobit satul cu o stavropighie – *singura stavropighie din Ardeal.* Locuitorii din Topliţa au avut fericirea de a vedea în satul lor, hirotonirea de episcop a răposatului Nichita Duma al Argeşului. (Vasile Bogrea, Hirotonisirea dela Topliţa. *„Conştiinţa Românească",* 1923, An. I,

Călugări

Nr. 26, p. 1. *„Neamul Românesc“*, 1623, An. XVIII, Nr. 193, p. 1.) În verile anilor 1926 și 1927, cu cheltuiala și cu purtarea de grijă a Î. P. S. Patriarh, s'a adus la Toplița biserica veche din Stânceni (jud. Mureș), zidită la 1843 în stil bizantin. (Calendarul Arhiepiscopiei Bucureștilor pe 1938, p. 80–82.) Bisericuța veche, s'a înconjurat de chilii monahale și a devenit stavropighie (mânăstire patriarhicească.) Târnosirea s'a săvârșit în 21 Octomvrie 1928 în prezența Î. P. S. Patriarh și a altor personalități. E interesant de remarcat că îndată după înconjurarea bisericii, protosul a cântat „Vecinica pomenire a fericiților adormiți în Domnul, George și Domnița, ctitorii acestei sfinte mânăstiri.“ – Se pomeneau părinții primului nostru Patriarh, cari acum își dorm somnul de veci în mânăstirea cea nouă din Toplița. Menționasem că mânăstirea cea veche fusese acolo unde e azi biserica uniată. Un istoric ungur, Orban Balazs, susține că vechea mânăstire ar fi fost de piatră în apropierea celei de lemn ce există și azi în partea stângă a drumului cum mergi spre Gălăuțaș, la gura râului Doamnei, loc care și azi e numit *la Mânăstire.* („Renașterea“, 1928, An. VI, Nr. 45, p. 1.) Se zice că înainte cu vre-o 30–40 de ani urmele zidurilor erau martore întârziate ale vremurilor apuse. Istoricul amintit mai susține că mânăstirea ar fi fost înălțată de Doamna unui boier, în semn de mulțumire Pronii Divine pentru locul de refugiu găsit în Toplița. Tradiția orală amintește că în cele trecute vremi o Domniță a dat unui creștin din Toplița o pungă de bani, spre a înălța o sfântă mânăstire. Omul nostru râvnind la bani a făcut o mânăstire mică, ascunzând restul. După câtiva ani Doamna vine iar în Toplița. Văzând că a fost înșelată, a început să plângă. Tristă, a plecat pe valea de lângă Toplița, unde, în urma durerii imense, a murit. Văii i se zice: *Valea Doamnei,* în amintirea acestei Doamne cucernice.

Mănăstirea Sf. Proroc Ilie dela Toplița

În sec. XVIII, ctitoria ortodoxă ajunge în mâinile uniaţilor. Călugării ortodocşi au fost alungaţi de stăpânirea habsburgică, dar poporul a rămas neclintit în ortodoxie.

După cum ne spune cunoscutul scriitor rus Protoereul Serghie Bulgacof: „Ortodoxia este biserica lui Hristos pe pământ. Biserica lui Hristos nu este o instituţiune, este o viaţă nouă cu Hristos şi în Hristos, condusă de Duhul Sfânt." – Această „viaţă nouă cu Hristos şi în Hristos" iradiază în lumină feerică, mai ales în tăcerea mânăstirii. Vizitând azi, ctitoria patriarhicească dela Topliţa, vedem o casă a stăreţiei, îngrijită de harnicul arhimandrit Ştefan Teodorescu. (Mânăstirea are 32 jugăre pământ în Dumbrăvioara, 150 ha. în Mărgineni-Prahova.) În jurul stăreţiei sunt chiliile monahale. O cameră e rezervată Î. P. S. Patriarh, dar şi aceasta e aranjată modest („ca la mânăstire.") Privind în jurul mânăstirii, vedem dealuri împădurite, un cer senin, plaiuri cu ciobani – vedem un spaţiu mioritic. După vizitarea exteriorului, să mergem şi la ceea ce e mai important: Bisericuţa veche, adusă din Stânceni, zugrăvită artistic cu icoane sfinte.

În tinda bisericii îşi dorm somnul de veci, George şi Domniţa Cristea, părinţii Î. P. S. Patriarh.

În bisericuţă e linişte, e reculegere sufletească.

Cuprinsul molcomei tăceri
Deodată se 'ntrerupe.
Din pacea sfintei încăperi
O voce rar se rupe.

Şi tremură duios, umplând
De vrăji toată suflarea...
E glasul „popii" începând
Cu „binecuvântarea."

Pe acelaş „ton" vibrând sonor
„Amin" răspunde „strana"
Cutremurat de-un sfânt fior
Ce nu-l descrie pana.

Din vechi foi slovele-şi roesc
În zbor de-albine pâlcul,
Şi 'n flori de gânduri poposesc
Să le murmure tâlcul.

Şi tot mai clar, duios şi calm,
Cuvântul se deşiră –
Mireasma fiecărui psalm
În inimi se resfiră.

(Marin I. Predescu, Cântăreţii stranei. Poezii. Bucureşti, 1927, p. 20–21.)

Mânăstirea Sf. Ilie din Topliţa, cu vre-o 10 călugări, desvoltă activitate binecuvântată. Hărnicia călugărească reînvie frumoasa tradiţie a mânăstirilor.

VITRINA CĂRŢII

CRONICA LITERARĂ

Onisifor Ghibu: ORDINUL FRANCISCANILOR CONVENTUALI (MINORIŢI) DIN TRANSILVANIA. Studii şi documente vol. I. 771 pg. vol. II. 363 pg.

Domnul profesor Ghibu, neobositul cercetător al problemei catolicismului din ţara românească, a scos proaspăt din tipar aceste două volume de o covârşitoare importanţă din toate punctele de vedere în chestiunea situaţiei ordinului Minoriţilor din ţara noastră. Ele cuprind câteva sute de documente originale, cari fac dovada, fără posibilitate de a fi trase la îndoială, celor mai îndârjite şi subtile acţiuni subversive ale acestui ordin înpotriva Statului român.

Ordinul minoriţilor a fost dela început aşezat în Transilvania cu intenţia precisă de a servi interesele ungureşti de maghiarizare a Românilor. Şi această politică a servit-o cu o perseveranţă uimitoare, nu numai sub regimul unguresc, ci a căutat să o servească, alături de toate celelalte ordine călugăreşti catolice, şi în România mare. De aceea s'a sustras tuturor legilor româneşti menţinând legături tainice, dar cu atât mai dârze, cu Budapesta. Legăturile cu papa dela Roma trec prin Budapesta şi toată propaganda zisă religioasă are imprimat caracterul revizionismului maghiar. Toate averile pendinte de stat, date numai temporal în folosinţă ordinului acesta, şi le-a însuşit în mod abuziv, ne mai admiţând amestecul Statului român în chestiunile interne ale ordinului.

Această atitudine de altfel este caracteristică tuturor ordinelor călugăreşti catolice din România, cari au împiedecat permanent consolidarea Statului român şi au alimentat mereu revizionismul unguresc. Catolicismul din România, în loc să constitue un mijloc de înnobilare a sufletului şi pentru închegarea solidarităţii între toţi fiii ţării, a devenit un instrument pentru izolarea catolicilor faţă de marile idealuri ale Statului românesc şi s'a afiliat la idealul revizionismului dela Budapesta.

Iar Statul român călăuzit de o toleranţă excesivă a făcut greşala că n'a dat până acum cuvenita atenţiune acestei probleme vitale pentru interesele lui.

Documentele publicate de d-l Ghibu formează o acuză formidală împotriva nu numai a ordinului minoriților, ci a tuturor ordinelor călugărești din țara noastră. Ele constituesc o icoană detestabilă a nesfârșitelor mahinațiuni împotriva Statului român. Țara românească e prezentată ca o țară de păgâni, în care catolicii „gem" sub jugul nelegiuirilor românești, înființarea episcopiei dela Baia-mare este o „tâlhărie" și așa mai departe.

Și este dureros că s'au găsit scrisori dela fruntași români uniți, cari s'au pus în serviciul ordinului minorit, primind să susțină acest ordin în proces împotriva Statului român. Cazul prefectului român din Sălaj Dr. Victor Ghețe din 1931.

Mărturiile documentelor sunt uluitoare pentru orice bun român. Frații noștri uniți ar face bine să citească sub prizma celei mai desăvârșite obiectivități numai aceste documente și să-și tragă înșiși concluziile. Și credem că este imposibil să nu se trezească în sufletul lor românesc o revoltă bine justificată împotriva acelora, pe cari i-au menajat în toate ocaziile în detrimentul unității noastre naționale.

Iar autoritatea Statului are datoria să ia măsuri urgente ca să se lichideze cu un ceas mai de vreme o situație intolerabilă și păgubitoare intereselor lui.

Suntem datori să exprimăm binemeritate cuvinte de laudă și recunoștință d-lui Ghibu pentru silințele uriașe, ce le dovedește de ani de zile, pentru lămurirea unor probleme de cea mai mare importanță pentru Statul românesc. Iar cărțile d-lui Ghibu trebuesc citite de orice Român cu dragoste de neam și țară. S. S.

Ioan G. Coman: SF. GRIGORIE DE NAZIANZ DESPRE IMPĂRATUL IULIAN. Incercare asupra discursurilor IV și V. Vol. I. (Inst. Român de Bizantinologie, Nr. 5), București 1938, pag. 164, Lei 120.

Inceputul veacului IV d. Chr., prin Sfinții și întocmai ca Apostolii, Impăratul Constantin cel Mare și mama sa Elena, deschide drum de slobodă creștere a Evangheliei lui Hristos.

Printre roadele din pârga slobozeniei este și anul 523, când Sf. Episcopi „care nu erau numai împărtășitori ai credinței și ai Sf. Taine, administratori ai bunurilor materiale și membri ai sinoadelor – ci erau și creierul Bisericii, șoimii spirituali ai creștinismului", (pg. 27) au așezat în edificiul indestructibil adevărurile dogmatice mântuitoare. Biruința asupra păgânismului se considera în marș spre triumful final, doar curățenia învățăturii trebuia păzită împotriva lupilor celor dinăuntrul staulului.

Iată însă că tocmai la mijlocul veacului se ridică o grea încercare în calea creștinismului. Este împăratul Iulian: „apostat ca Ieroboam, crud ca Achab, împietrit ca Faraonul și nelegiuit ca Nabuchodonosor". (pag. 73) El vrea să întoarcă înapoi cursul istoriei. Pentru acest gând satanic nimic nu a crutat. Dar păgânismul agonizant nu mai avea puterea să reacționeze la nici o transfuzie. Seva primăvăratecă a creștinismului avea pe lângă ascendența cerească și pe aceea a tinereții pământești.

Lupta decisivă dintre păgânismul pe care împăratul apostat nu voia să-l lase să moară și dintre creștinismul care viață fiind nu putea să nu trăiască – iată secolul IV.

Prin această caracteristică generală – și în deosebi prin personalitatea paradoxală a lui Iulian, care s'a așezat deacurmezișul istoriei, secolul IV va prezenta multă vreme interes pentru cercetător și un neimbătrânit izvor pentru credinciosul creștin căruia, secolul IV i se laudă cu sf. Nicolae al Mirelor, sf. Atanasie cel Mare, Sfinții trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Ioan Hrisostom, Grigorie de Nazianz și toți ceilalți.

Și într'adevăr, lămuririi milimetrice a procesului secolului IV dintre creștinism și păgânism s'au consacrat ostenitori de talia savanților Geffcken, Borries, Bidez și alții... așa încât autorul lucrării de care ne ocupăm se întreabă împreună cu cei ce pot să ridice întrebarea: ce se mai poate aduce nou într'o carte despre împăratul Iulian... decât o variantă a celor spuse până acum? Intrebarea s'ar părea legitimă – numai că cercetătorii mai sus pomeniți și ceilalți, se documentează aproape exclusiv cu autorii contemporani păgâni; cele două discursuri ale sf. Grigorie de Nazianz pe care sfântul le consacră problemei împăratului apostat cu care a fost coleg de universitate, le pomenesc numai incidental. Ori, prin faptul că d-l prof. I. Coman ia ca bază de documentare cele două discursuri ale sf. Grigorie, utilizând în același timp și rezultatele cercetărilor anterioare, nu numai că nu aduce „un răspuns inutil" – ci dimpotrivă depășește toate lucrările de până aci, în primul rând prin documentarea sa aproape inedită, ceeace îi adaogă o valoare neintrecută, cu toată părerea autorului că „încercarea de față este numai o modestă contribuție la înțelegerea vieții și domniei împăratului Iulian în strânsă legătură cu situația și perspectivele creștinismului în secolul IV d. Chr., așa cum le privea și prezenta sf. Grigorie de Nazianz". (pag. 7.)

Secolul IV d. Chr. ca teatru al luptei dintre creștinism și păgânism; aspecte politice, sociale și intelectuale, rolul Sfinților Părinți in lupta dintre cele două culturi; Teologia, filosofia, forma elegantă în expunere și ultima fază a conflictului păgâno-creștin, iată cuprinsul celor două capitole ale introducerii.

Viața lui Iulian, educația lui creștină, elenică și personalitatea lui, formează partea întâia, iar partea a doua este consacrată operei lui Iulian: persecutarea creștinilor, încercările de reabilitare a păgânismului și războiul cu Perșii.

Orice analiză stăruitoare asupra acestei lucrări, care ar avea aerul să suplinească citirea ei, este de prisos. Darurile cu care cerul l-a miruit atât de darnic pe autor și pe care le-a împletit cu aceiași dărnicie și în paginile acestei lucrări — nu pot fi comunicate decât prin contact nemijlocit cu cartea însași. E atâta comoară într'ânsa încât *trebue citită.* Pr. FL. MUREȘANU

Eugeniu Neculau: JEAN JACQUES ROUSSEAU. Monografiile noastre din câmpul filosofiei sunt destul de puține. E adevărat, că munca cercetătorilor nu e răsplătită prin numărul așa de redus al celor ce urmăresc asemenea probleme.

D-l Eugeniu Nicolau, profesor la Seminarul teologic „Veniamin Costache" din Iași, aduce un prețios serviciu culturii și școalei românești prin valoroasa d-sale lucrare J. J. Rousseau, apărută în ediția II-a. D-sa e un bun cercetător care își închiagă datele culese într'un plan logic și il toarnă într'o formă sugestivă. E o lucrare ce se poate ceti cu mult interes, neavând nimic din rigidul unor lucrări de asemenea gen. Iți captivează atenția ca un roman și te pomenești că, pe neștiute, vagabondezi cu marele gânditor și educator pe multele lui drumuri, cugeți cu el, trăești cu el și te legi de viața lui printr'o puternică simpatie. Viața lui pribeagă se reflectă în operă, iar opera, produsul acelei forțe extraordinare de gândire și creație, il împinge la atâtea forme de trai, ii răscolește peste tot senzibilitatea și-i frământă întreaga dinamică a vieții.

Autorul ia viața lui J. J. Rousseau în ordine cronologică și în cele 12 capitole face o minunată împletitură de trai și operă, de viață și creație. Zugrăvește plastic, bine documentat toate frământările acestui fenomen al sec. XVIII, evoluția gândirii sale, sfârșitul, repercusiunile și sancțiunile ce le-a îndurat pentru reformele politice și sociale preconizate.

Ne trece rând pe rând prin Geneva, Annecy, Lyon, Chambery, Charmettes, Paris, Veneția, Chenonceau, L'Hermitage, Montmorency, Motièrs, Travers, Insula Saint Pierre, Strasbourg, Anglia, Fleury sous Mendon, Grenoble, Ermenonville etc. Peste tot ne arată ce a făcut, ce a simțit, ce a creat, ce legături a avut, cât a suferit și cum s'a desvoltat organic.

La sfârșitul lucrării, rămâi cu un tablou impresionant și clar asupra vieții și operii lui Rousseau.

Opera o analizează succint, totuși suficient și extrage pasagii din cele mai caracteristice.

Fiecare capitol are un motto din gândurile marelui reformator.

Lucrarea d-lui E. Neculau poate fi bine utilizată în școală, complectând biografia lui Rousseau și fiind folositoare celor ce ar voi să știe mai multe despre celce a transformat o anumită mentalitate. GH. VĂTĂȘESCU

CE S'A INTÂMPLAT ÎN LUNA TRECUTĂ?

La noi

OCT. GOGA, într'o comunicare făcută Academiei Române, comentează prăbușirea Austriei. D-sa era omul cel mai indicat să o facă și a făcut-o în chip magistral.

Imaginea pajurei cu două capete — pe care nimeni nu a caracterizat-o și osândit-o mai necrutător ca O. Goga — rolul ei în istoria lumii, jugul de fier pe care Austria Habsburgică l-a pus pe grumazii Românilor, loviturile pe cari le-a dat casa imperială dela Viena — cu iezuiții și jandarmii ei — altarelor și sufletelor românești, răzbunările sângeroase cu cari ne-a răspuns ea când eram sbuciumați de idealul emancipării naționale și legam nădejdi bune și așteptam dreptate dela împăratul, uciderea eroilor Mihai Viteazul, Horea și ortacii lui — temnițele și alte momente tragice din istoria Ardealului, sunt evocate și tălmăcite pe cât de obiectiv, pe atât de impresionant de cântărețul pătimirii noastre.

Octavian Goga

Membrii noului guvern în frunte cu I. P. S. S. Miron Patriarhul României, după depunerea jurământului

Comunicarea lui Oct. Goga este o mângăere târzie și o satisfacție sufletească pentru toți fiii neamului romănesc, vii și morți. Lespede grea a fost ridicată de pe multe piepturi românești și a fost aruncată pe mormântul unei țări care atâta amar de vreme ne-a purtat cu minciuni, când nu ne-a pus piedici în calea destinului nostru istoric.

A murit Austria! Da... Prevestirea poetului A. Petőfi într'adevăr s'a împlinit:

Precum s'a risipit Ierusalimul,
Așa și tu ești menită peirii,
Austrie!
Și ca stăpânii lui, bătuți de vânturi,
Cezarii tăi vor pribegi în lume...

Comunicarea aceasta a fost ultima perlă din opera vieții lui.

DREPTATE PENTRU MOȚI. După o luptă și procese de 15 ani între zece sate din apropierea Clujului și faimosul gangster de păduri, Moriț Tischler, Curtea de Apel din Cluj a dat câștig de cauză Moților. 11.000 jug. de pădure vor fi supuse exproprierii și împărțite satelor îndreptățite.

Procesul acesta a costat două vieți: cea a inspectorului general silvic G. Golgoteanu, care s'a sinucis după ce a văzut că excrocheria ce a făcut-o cu alt inspector general în favorul jidanului, a fost descoperită, — și cea alui M. Tischler, hoțul pădurii, impușcat de căpitanul invalid Emil Șiancu la proces, în palatul justiției din București.

Dacă procesul ar fi fost câștigat de evrei, statul era să fie păgubit de 202 milioane Lei, suma cu care el hotărîse să răscumpere pădurea dela jidan. Dar... Dumnezeu ajută dreptății.

CĂLUGĂRII ASUMPȚIONIȘTI, până de curând stabiliți la Constantinopol, s'au mutat la București. Ne putând afla cuib cald în Turcia, au venit să ne fericească pe noi. Impreună cu ei a venit și revista lor: Echos d'Orient.

Duminecă în 8 Mai c. s'a făcut într'un cadru festiv inaugurarea activității lor, pusă sub protecția unui titlu inofensiv dar sugestiv: Institutul francez de bizantinologie

Faptul acesta, ca și toate infiltrațiile străine, are în România însemnătatea cuiului lui Pepelea: să aducă prilej de mai multă desbinare între fiii unei națiuni pașnice. Istoria ne este martoră.

Timeo .... et dona ferentes.

CONTRABANDA DE AUR, descoperită în București, a determinat două arestări senzaționale; doi foști miniștri: C. Xeni și G. Buzdugan, fiul cel mai mare al fostului regent, — care în momentul când era să fie arestat, s'a sinucis.

Lăcomia n'are omenie, spune romănul, iar Scriptura adeverește, că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor.

CUMINECAREA STRĂJERILOR. In ajunul Floriilor statul major al Străjii Țării, în frunte cu comandantul ei, d-l maior T. Sidorovici, a urcat Dealul Patriarhiei, pentru a se împărtăși cu sfintele Taine, în prezența primministrului și patriarhului țării.

Actul acesta de purificare în fața altarului, la care Sanctitatea Sa Patriarhul Miron a invitat pe toți funcționarii statului, are un rost magnific, „pe care mulți nu îl pricep acum, dar pe care îl vor înțelege odată..."

SERBĂRILE „TINERIMII ROMÂNE" s'au desfășurat și în a-

nul acesta, la București, animate de vrednicul ei președinte, d-l Nae Dumitrescu, și de optimismul și entusiasmul clocotitor al tineretului școlar din toată țara.

Dacă în cei 60 ani de activitate societatea aceasta nu a făcut altceva decât a prilejuit miilor elevi de liceu să facă o călătorie gratuită până la București, să cunoască capitala țării și să asiste la o sărbare comună a școalelor secundare din țară la Arenele Romane, – a făcut deajuns pentru a binemerita toată lauda și recunoștința neamului românesc.

UN MINISTER NOU: Ministerul economiei naționale. El are următoarele atribuțiuni: Să organizeze producțiile agricole nevalorificate, să încurajeze orice producții afară de cele agricole, să inlesnească distribuirea și valorificarea comerțului intern, să îndrumeze exportul și schimbul mărfurilor cu străinătatea, să favorizeze comerțul bancar, să pregătească legiferări favorabile economiei naționale, să organizeze coordonarea factorilor economici de producție în agricultură, comerț și credit, să publice date statistice privitoare la puterea economiei naționale.

Titularul lui e d-l Mitiță Constantinescu, guvernatorul Băncii Naționale.

PETRACHE LUPU în București, vizitează pe S. Sa patriarhul Miron și biserica Dobroteasa, unde se află, sub conducerea preotului Gheorghiu o cantină pentru copiii săraci, susținută de societatea evanghelică a copiilor din parohie.

In biserica arhiplină de credincioși creștini și evrei, ciobanul vorbește inspirat:

„Pregătiți-vă sufletele, lăsați-vă de păcate, întoarceți-vă cu fața către Cer, căci mânia Moșului se apropie și va fi vai și amar de cei necredincioși și răi!...“

CONGRESUL PROFESORILOR SECUNDARI din 28 Aprilie c. s'a ținut la Brașov. Alegerea orașului Brașov și a Liceului „Șaguna“ ca loc al congresului a fost cât se poate de cuminte și cu tâlc.

Congresul s'a desfășurat în sala festivă a Liceului sub conducerea d-lui prof. I. Nisipeanu și sub președinția de onoare a P. Sf. Sale ministrului N. Colan, care a rostit cu acest prilej o emoționantă și înălțătoare cuvântare, punând în vedere, de astădată profesorilor secundari, că idealul școalei secundare este *„educația religioasă* inainte de toate... și *disciplina* în toate acțiunile.“

Tot cu acest prilej, P. Sfinția Sa a adus lauda cuvenită Liceului confesional brașovean, în care instrucția și educația, știința și virtutea s'au întregit și desăvârșit într'o pilduitoare armonie. II.V.F.

Petrache Lupu la stână

LA CLUJ, sărbătoarea Paștilor a fost înălțătoare, în ritmul seducător al tradiției ortodoxe. Procesiunile cu participarea efectivă a armatei și a autorităților, cu sobor de preoți în frunte cu P. S. Sa episcopul *Nicolae Colan,* au impresionat adânc miile de credincioși. Merită laude corul *Bunavestire,* condus de Diac. Anatolie Scurtu, cu concursul artiștilor și a artistelor dela Opera Română din Cluj, care au cântat entusiasmați „Hristos a inviat!“

O EXPOZIȚIE DE REVISTE ȘI ZIARE VECHI. In Dumineca Ortodoxiei, s'a deschis la Biblioteca Universității din Cluj, o expoziție a revistelor și a ziarelor românești din Ardealul antebelic. La inaugurarea expoziției, d-l Ioan Mușlea, directorul bibliotecii, a ținut o conferință despre trecutul presei românești din Ardeal. Expoziția prezintă vizitatorilor numerile prime ale tuturor revistelor și ziarelor ardelene. Criteriul de aranjare a fost centrul cultural în care apăreau revistele. Dela intrare spre dreapta sunt centrele ortodoxe (Brașov, Sibiu, Arad, etc.), iar spre stânga centrele unite (Blaj, Oradea, Lugoj, etc.) Se mai expun manuscrise ale ziariștilor celebri, fotografiile promotorilor publicisticei, lucrări relative la istoria presei (Almanahul ziariștilor din Ardeal, cărți ale lui Ilarie Chendi, ale d-lor N. Iorga, I. Lupaș, etc.)

Ca *marginalia* la această expoziție, țin să remarc că în 7 Dec. a. c. se împlinesc o sută de ani de la apariția anunțului celui mai vechi periodic bisericesc *„Vestitorul bisericesc“* condus de *Dionisie Romano,* fost episcop de Buzău și *Gavril Munteanu,* fost membru al Academiei Române. Cu ocazia acestui centenar, ar fi binevenită o expoziție a presei bisericești. I. E. N.

La alții

PLEBISCITUL GERMAN dela 10 Aprilie c. a dat un rezultat de 99 la sută în favorul Anschluss-ului și al politicei hitleriste. Faptul are o însemnătate excepțională și invederează unitatea și solidaritatea exemplară a poporului german.

Metoda plebiscitară a dat dlui Hitler cea mai mare putere dictatorială din lume. De aceea nu e mirare că dsa se simte fericit și a putut să declare că ora istorică în care a luat cunoștință de rezultatul plebiscitului a fost cea mai mândră din viața lui.

VIENA SEMITĂ ȘI ANTI-SEMITĂ. Înainte de unirea Austriei cu Germania în Viena, din 150 bănci, 115, adecă 77 la sută – erau evreești. Capitalul bancar al Vienei era deci semit.

Puterea presei, capital și redacție, de asemenea era în mâna evreilor. Din 500 birouri de publicitate, 290 erau jidovești, ș. a. m. d.

După proclamarea Anschluss-ului măsurile de rehabilitare a germanilor sunt luate cu o repeziciune diabolică: Baronul miliardar Rothschild este deținut, averea confiscată și palatul său transformat în cazarmă pentru soldați; șef-rabinul Vienei susținătorul lui Schuschnigg, este deținut, toate automobilele și hotelurile evreești sunt rechiziționate și puse la dispoziția batalioanelor de asalt; ziarele au fost arianizate într'o noapte; locuințele evreilor refugiați în străinătate au fost distribuite muncitorilor; cei cari doreau să se refugieze li se asigura 30 schilingi de buzunar și atât; fabricele de arme și pulberăriile au fost luate pentru stat și sub amenințarea unei închisori de 15 ani toți evreii au fost obligați să-și depună aurul la Banca Națională.

Astfel, în câteva zile „dictatorii economici și financiari ai Austriei" au fost pur și simplu trântiți la pământ și succesul plebiscitului asigurat cu cel puțin 50 la sută.

FRANȚA ARE GUVERN NAȚIONAL. Înfrânt de atitudinea dârză a Senatului, al doilea guvern al Frontului popular francez, prezidat de Leon Blum, s'a prăbușit. Noul guvern îl formează dl Ed. Daladier, președintele partidului radical-socialist. Dsa a reușit să alcătuiască un cabinet de 19 miniștri și nici un subsecretar de stat, aleși dintre personalități cu multă experiență în treburile cârmuirii. Trei dintre ei au fost prim-miniștri: Daladier, Chautemps și Sarraut. Ceilalți sunt senatori, deputați și toți foști miniștri.

Guvernul acesta a fost primit de opinia publică cu multă simpatie. Pe lângă voturile de încredere aproape unanime ale parlamentului, a obținut și „votul deplinelor puteri" în actele ce privesc finanțele și economia franceză, vot pe care alte guverne l-au cerut, dar li s'a refuzat.

ACORDUL ANGLO-ITALIAN este fapt împlinit. După discuții îndelungate între lordul Pert și contele Ciano, între Anglia și Italia se stabilesc raporturi de „bună vecinătate", garantându-și reciproc interesele și vechile convenții și tratate, privitoare la Marea Mediterană, Canalul Suez, Marea Rosie, Egipt, Asia-Mică, Arabia și Libia.

Actul acesta e declarat de presa americană că ar fi cel mai însemnat „dar" pe care diplomația îl aduce, după 20 ani, pe altarul păcii.

Două condiții se mai cer pentru ca înțelegerea să se pună în aplicare: retragerea voluntarilor italieni din Spania (dupăce și-au împlinit misiunea) și recunoașterea imperiului italian în Etiopia (după ce sancțiunile au dat greș).

Invoiala s'a făcut, dar explicarea se va face... „în viitor".

Un nou acord, franco-italian, apare la orizontul vieții internaționale tot mai necesar. Posibilitatea lui este asigurată de opinia publică franco-italiană și este ușurată de acordul anglo-italian.

BISERICA SF. MORMÂNT din Ierusalim este închisă de înaltul comisar britanic al Palestinei, ne mai putându-se garanta siguranța vieților omenești sub acoperemântul ei învechit. Cine o va restaura sau rezidi, încă nu se știe. Catolicii s'au angajat singuri să o facă. Dar încă nu și-au spus cuvântul ortodocșii, anglicanii, bisericile orientale disidente și alți interesați.

FEDOR IVANOVICI ȘALIAPIN, bas-baritonul cu renume mondial a murit în 12 Aprilie c. la Paris, în vârstă de 65 ani. Fiu de țăran din Georgia, ca și Stalin, are un tată rău și o mamă necăjită. Trăește o copilărie sbuciumată. In tinerețe îl întâlnim ucenic de tâmplar, hoinar flămând sau hamal prin porturile Volgei.

Odată intră într'o biserică unde ascultă un cor care l-a impresionat. De acum viața lui cunoaște o nouă orientare. Face cunoștință cu dirijorul corului și intră în cor. Apoi pleacă pe cărările gloriei, pe cari le luminează vraja glasului său cuceritor. Intâlnește o trupă de teatru și cunoaște pe directorul ei: spre norocul lui – era directorul operei imperiale.

Inainte de războiu cântă la Petersburg, iar după războiu în toate orașele mari ale lumii. Și la Cluj. Cu sovietele nu s'a împăcat. A plecat din U. R. S. S. cu gândul de a nu se mai întoarce, până ce stăpânesc ele Rusia.

Șaliapin a fost un mare cântăreț, un comic ales și un om bun de inimă.

IL. V. F

DELA LUME ADUNATE

Viața veselă

ETERNUL PROFESOR

Un profesor cobori zilele trecute dintr'un vagon, în gara de nord, pentru a se repezi să ia ceva dela bufet. Pentru a-și regăsi mai ușor compartimentul, privi numărul vagonului: 1492.

— Perfect, își spuse el. N'am să-l uit. E anul în care s'a descoperit America.

După câteva minute se'ntoarse pe peron. Dar, după cum era și firesc, uitase numărul vagonului. Atunci se adresă unui funcționar al gării și-l întreba politicos:

— Mă ertați, D-le, nu știți Dv. când s'a descoperit America?

ERA SEACĂ...

— Cum fu conferința?

— Ce să zic? Era seacă, cu toate că conferențiarul a mărturisit vr'o 15 izvoare!

CIUDATĂ LUME

Ionel a alunecat pe scară și s'a rostogolit căzând până la etajul inferior. Urlete înfricoșătoare.

Un domn scoate capul pe o ușă și strigă furios:

— Tăcere acolo!

Ionel se ridică și lăsând plânsul replică revoltat:

— Cum, n'are omul voe nici să cadă de pe trepte?!

RĂSPUNS

— Ești sportiv?

— Nu, sunt chirurg.

UN OM PREVENITOR

Un actor simpatic din București - ocolea pe Calea Victoriei pe un domn înalt și svelt.

— De ce-l ocolești? întreabă însoțitorul lui.

— Nu vreu să dau ochii cu el!

— De ce?

— Pentrucă, acum câteva luni i-am cerut împrumut 5000 Lei.

— Și ți i-a refuzat?

— Dimpotrivă! Mi i-a dat.

COCOANE CULTE

Intre două doamne cari servesc prăjituri.

Prima doamnă: — Marea mea pasiune sunt clasicii.

— Ah, de ce nu mi-ai spus - replică doamna a doua - că ți-aș fi comandat o cutie întreagă dela cofetăria mea favorită.

CEAS BUN

Dl Popescu povestea într'o familie pe care o frecventează adesea:

— Am făcut o afacere admirabilă. Am cumpărat un ceas grozav, pe nimica toată!

— Barem merge? întreabă unul.

— Cum să nu meargă, domnule? sări d-l Popescu indignat. Merge fantastic. In 40 de minute, face cât alt ceas într'o oră!

CIRCULAȚIE FIDUCIARĂ

In Statele Unite, un voiajor comercial sosește în Detroit și trage la un hotel, hotărât să plece a doua zi. Având asupra sa o bancnotă de 1000 de dolari, o dă spre păstrare, de teama gangsterilor, hotelierului. Acesta, în posesia unei bancnote atât de rare, se hotărește să plătească cu ea o parte din chiria hotelului. Proprietarul hotelului plăti cu ea imediat o restanță la fabrica de mobile. Fabricantul o trimse imediat bancherului, care îl finanța, iar bancherul plăti cu ea nota la hotel. Hotelierul reprimind bancnota, o restitui pasagerului...

Și iată cum atâtea datorii se achită numai prin simpla putere circulatorie...

. . . .

Dar întâmplarea mai are o morală, care reese din sfârșitul anecdotei.

Voiajorul primește bancnota și scoate o țigară. Hotelierul prevenitor aprinde bricheta. Voiajorul ține bancnota deasupra flacărei, apoi își aprinde țigara cu ea.

— Vai de mine domnule, strigă hotelierul. Pe vremurile astea de criză, dumneata aprinzi țigarea cu o hârtie de o mie de dolari?

— Ce-are aface, era falsă!

LIMBĂ GREA

Mitică îl întreabă pe Ionescu:

— Ascultă, Ionescule, de ce nu ai învățat tu - limba latină?

— Prea e grea de pronunțat - replică Ionescu. Cum vrei, de pildă, să pronunț eu: MDCCXIV?

IN VAGON

— Domnule conductor, spune-mi, te rog, se poate fuma în vagon?

— Nu, domnule, i-o taie scurt conductorul.

— Dar atunci -, își exprimă cetățeanul nedumerirea - de unde vin mucurile astea de țigări de pe jos?

— Dela fumătorii cari nu și-au cerut voie.

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR

ABONAMENTUL PE UN AN 200 LEI. PE O JUMĂTATE AN 100 LEI. UN NUMAR 20 LEI

REDACȚIA: CLUJ, EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

ADMINISTRAȚIA: CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA CUZA VODĂ 6

———o-o———

Pentru abonați

Dacă nu găsiți revista la librăria dela care ați cumpărat-o până acuma, adresați-Vă direct administrației. Pentrucă nu mai trimitem revista librăriilor cari nu-și achită datoria față de noi.

———o-o———

Nu uitați să Vă înoiți abonamentul la „Viața Ilustrată" și să recomandați revista prietinilor și cunoscuților D=Voastră. „Viața Ilustrată" este unica revistă de familie, care duce în casa Românului lumină pentru suflet și desfătare pentru ochi.

TIPARUL TIPOGRAFIEI EPARHIEI ORT. ROM. CLUJ

ÎN ACEST NUMĂR:

———o-o———

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugaţi să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeţ, pe o singură pagină a hârtiei. Întrucât e posibil dorim ilustraţii (fotografii) la text. Ordinea articolelor e determinată de necesităţi tehnice, nu de alte consideraţii. – Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Primim spre publicare cronici despre evenimentele culturale şi sociale din oricare parte a ţării. Aceste cronici trebue să fie însă însoţite de fotografii.